

ΔΙΑΦΩΝΙΗ

Προσφορά αγάπης στον τόπο που μας γέννησε Έτος 16^ο Τεύχος 30^ο Απρίλιος 2014

Κουβάλημα νερού στο Πυργί
Προπολεμική φωτογραφία Μαξ Ρεντιάνη

Αρχείο Βαγγέλη Ρουφάκη

Η δολοφονική σφαγή της Χίου*

Ξέσπασε μαύρη καταχνιά
'κείνη τη μαύρη μέρα
Τούρκοι σαν μπήκαν στο Νησί
τους νόμους κάναν πέρα.
Σφαγή οδύνη σαν αυτή ξανά ποτέ δεν είχε δει
ανθρώπου αυτί από κανένα ποιητή
ακούσει ανθρώπου μάτι.
Ποτάμια λίμνες θάλασσες βαφήκανε στο αίμα
αθώο αίμα χιώτικο άλικο σαν κεράσι.

Πιο μάτι δεν εδάκρυσε
σαν άκουσε μανάδες
να ψάχνουν τα παιδάκια τους
πνιγμένα μες το αίμα
να μην αναγνωρίζονται
απ' τα θεριά σφαγμένα
ένα κομμάτι ναν' εδώ
εκεί άλλα ριγμένα.
Ναι, ναι συνωστιζότανε
Ρε που συ τα θηρία
Τούρκοι θεριά ανήμερα
ποιος να μας πρωτοσφάζει
ποιος κλέφτης πρώτος να μη μπει
στα πλούσια κονάκια
γεμάτος λίρες για να βγει
σφάζοντας και παιδάκια

γριές, γέρους ανήμπορους
κυράδες πλουμισμένες,
ομορφοστολισμένες
και όποιο Χιώτη όπου βρουν
δέκα ορμούν και σφάζουν.

Ακόμα αίμα γλείφονται
τα άγρια θηρία,
φωτιές σαν βάζουν στο Νησί
και καίγουνε το βιος μας.
Φίλος ποτέ δε γίνεται
της έχιδνας η γέννα,
πάντα διγιά για αίμα.

Τόσους λαούς αφάνισαν
κι ακόμα αφανίζουν
Μα θηριωδίες σαν της Χιός
αληθινά σπανίζουν.

Σαν χίλιοι Χίτλερ στο νησί
πέσανε οι πασάδες
μαζί με τους μουλάδες.
Χίλια ολοκαυτώματα
άναψαν οι φονιάδες.
Μα το αίμα όπου στάζει,
θυμάται και φωνάζει.
Και δε ξεχνώ την Κύπρο μας
ακόμα που στενάζει.

Ένα κανάρι δεν αρκεί
να γλυκοκελαηδίσει,
ο πόνος μας να σβήσει.
Σε κάθε σπίτι, κάθε αυλή,
ένας Κανάρης ας γεννηθεί,
η θλίψη ας γενεί Οργή
και μία μέρα ζηλευτή,
ξεχωριστή,
το Γένος μας να ανθίσει.
Κι ας πέθαινα εκείνη τη στιγμή
ακούγοντας τη βροντερή τους τη φωνή.

Χαίρε Χίος, μη διστάζεις
πρέπει να βροντοφωνάζεις:
Είμαι τώρα ελευθέρα
τον εχθρό έκανα πέρα
τόσο αίμα που εχύθη
δεν επέρασε στη λήθη
Θάνατος εις τα θερία
Ζήτω η Ελευθερία.

Χίος, Ιούλιος 2013
Νικόλαος Κονταξής
Πανεπιστημιακός Δάσκαλος

*Στην Ομηρική Ακαδημία, την υπεύθυνη Δρ Μαρία-
Ελευθερία Γ. Γιατράκου και όλους τους Χιώτες

Πολιτιστικός, Επιμορφωτικός, Εκδοτικός Οργανισμός Δαφνώνα Χίου

Περιοδικό
ΔΑΦΝΗ

Αστική
Μη Κερδοσκοπική Εταιρία

Τεύχος 30, Απρίλιος 2014

ISSN: 1108-9016

<http://www.dafninet.gr/>

E-mail: info@dafninet.gr

Υπεύθυνος έκδοσης,
σύνταξη, σελιδοποίηση,
εκτύπωση, επικοινωνία, Copyright,
Βαγγέλης Ρουφάκης
Δαφνώνας, Χίος 82100

Τηλέφωνο: 2271 078353

Κινητό: 6942 026026

E-mail: vrufak@hotmail.gr

Με αγάπη...

Στη μνήμη του ανθρώπου που συνέβαλε τα μέγιστα στις χιώτικες εκδόσεις και όχι μόνο, του συνεργάτη, του εραστή του Περιοδικού μας, του καλού φίλου Αντώνη Παληού είναι αφιερωμένο αυτό το τεύχος, που το περίμενε, για να κλείσουμε τον τρίτο τόμο (30 τεύχη) όπως λέγαμε, αλλά δυστυχώς δεν πρόλαβε να δει.

Διάλεξα την φωτογραφία με την Δρ Γιατράκου, όχι μόνο για την πολύχρονη συνεργασία τους στην Ομηρική Ακαδημία, αλλά επειδή κι εκείνη έχασε τον νεότερο αδελφό της Νίκο, αφού πριν λίγα χρόνια είχε χάσει τον μεγαλύτερο, Χρήστο (και τους δυο σχετικά νέους).

Στο μνήμα του Αντώνη υπάρχει μικρή βιβλιοθήκη. Συγκινήθηκα όταν ο αδελφός του Γιάννης μου απεκάλυψε ότι ανάμεσα στ' άλλα έντυπα είναι και η «Δάφνη»!

Ο Αντώνης έφυγε. Το Άλφα Πι όμως παραμένει. Άξιοι και δοκιμασμένοι στο χρόνο συνεργάτες είναι εκεί, υπό τη διεύθυνση του αδελφού του Γιάννη Παληού, που επί σειρά ετών αγωνιζότανε από κοινού να κρατήσουν την επιχείρηση ανάμεσα στις πρώτες του είδους. Εμείς, στο μόνο που μπορούμε να βοηθήσουμε, είναι να συνεχίσουμε τη συνεργασία μαζί τους, απολαμβάνοντας τις γνωστές σε όλους ξεχωριστές υπηρεσίες τους. Το χρωστούμε και στον Αντώνη.

Η γερόντισσα της Νέας Μονής Μαριάμ, έφυγε πλήρης ημερών και στα «σαράντα» της, κηδέναμε τον άνθρωπο του Πολιτισμού, **Πρόεδρο** του Φάρου Βαρβασιού, Ανδρέα Αξιωτάκη. Και για τους δύο, θα επανέλθουμε σε επόμενα τεύχη.

Οι άγιες ημέρες του Πάσχα, έρχονται. Πολλοί συνάνθρωποί μας όμως, θα συνεχίσουν να έχουν... Μεγάλη Παρασκευή. Από το στέρημά μας, ας βοηθήσουμε να νιώσουν πως δεν είναι μόνοι τους. Πως ο Αναστηθείς Χριστός μέσω ημών, βοήθησε να έχουν στο τραπέζι τους τα απαραίτητα και τα παιδιά, προ πάντων τα παιδιά, να νοιώσουν τη ζεστασιά των ημερών, όποιο χρώμα κι αν έχουν, όποια γλώσσα κι αν μιλούν.

Κι όταν ανάβετε το κεράκι στον Εσταυρωμένο, δεηθείτε, όπως, η Ελλάδα που σήμερα σηκώνει τον δικό της σταυρό, γρήγορα αναστηθεί...

Ο Απρίλης, ο όμορφος αυτός μήνας της Άνοιξης, ας μας φτιάξει την διάθεση. Ας βοηθήσει, συναιρούντος του λαμπρού ελληνικού ήλιου, να ξεχάσουμε τη σκοτεινιά που μας περιβάλλει ποικιλοτρόπως κι ας μας κάνει να νοιώσουμε καλύτερα. Μια βόλτα στη φύση, ένα αγριολούλουδο, μια καλημέρα στον συνάνθρωπο, ένα χαμόγελο αγάπης κι αδελφοσύνης που λείπει...

Τριάντα τεύχη συμπλήρωσε η «Δάφνη»! Δεκαέξι χρόνια ζωής! Με αγώνες και αγωνίες. Με κόπο, έξοδα, πίκρες και χαρές! Όλα τα ξεχνούμε και θυμούμαστε μόνο τις χαρές, την ικανοποίηση από την αναγνώριση της δουλειάς μας.

Σας ευχαριστούμε! Εσείς μας δίνετε κουράγιο να συνεχίσουμε με τις όποιες δυσκολίες, με το όποιο κόστος, οικονομικό και όχι μόνο. Όπως όμως όλοι γνωρίζετε, η «Δάφνη» και ολόκληρος ο «Πολιτιστικός Επιμορφωτικός Εκδοτικός Οργανισμός Δαφνώνα Χίου» που εκφράζεται με το διακριτικό τίτλο *Περιοδικό «Δάφνη»*, είναι

«Προσφορά αγάπης στον τόπο που μας γέννησε».

Ναι! Με αγάπη προσφέρουμε τη «Δάφνη» κάθε φορά, έντυπη ή ηλεκτρονική (στη σελίδα 19 λεπτομέρειες για τις καινούργιες μας ιστοσελίδες).

Με αγάπη προσφέρουμε τα βιβλία μας και τις διάφορες εκδηλώσεις που κατά καιρούς οργανώνουμε, μόνοι, ή σε συνεργασία με άλλους φορείς.

Με αγάπη, αφιλοκερδώς, όλοι οι συνεργάτες μας προσφέρουν τις υπηρεσίες τους. Ευχαριστούμε. Επί τη ευκαιρία, να ευχηθούμε «σιδερένιος» ο συνεργάτης μας Φάνης Φαντέμης που βγήκε νικητής από ένα σοβαρό πρόβλημα υγείας και «περαστικά» σε όλους, όσους αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας.

Με αγάπη όλοι εσείς μου παραχωρείτε από πολλά χρόνια υλικό, όπως έγγραφα παλιά, φωτογραφίες και ότι άλλο, για τον εμπλουτισμό του αρχείου μου, που αποτελεί κύρια πηγή «υλικού» και για τη «Δάφνη».

Αγάπη δίδαξε ο Θεάνθρωπος. Γι' αυτήν ανέβηκε στο Σταυρό. «Αγαπάτε αλλήλους» κήρυσσε. Ας κάνουμε πράξη τα λόγια Του μέρες που έρχονται...

Καλή Ανάσταση. Με αγάπη,

Βαγγέλης Ρουφάκης

Ο αιμηνστος Αντώνης Παληός με την Δρ Μαρία-Ελευθερία Γ. Γιατράκου στην Ομηρική Ακαδημία

Ένας πυροβολητής του «Τομπάζη» θυμάται

Επέτειος-Η απόβαση στη Νορμανδία

Ανταπόκριση του Ν. Χειλά στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» (4 Ιουνίου 2005)

Βερολίνο. Η πολιτική δεν του απέφερε τιμές και πλούτη. Το αντίθετο μάλιστα. «Μόνο χασούρες είχα» λέει αναπολώντας το παρελθόν ο Φάνης Φαντέμης. Χάρη σ' αυτήν όμως πάλι έγινε πλούσιος σε εμπειρίες. Κατοχή, πόλεμος, σύρματα, δικτατορία των συνταγματάρχων, Μεταπολίτευση. Ο ηλικίας 76 ετών σήμερα (όταν έδωσε την συνέντευξη), συνταξιούχος, ήταν παρών σ' όλα τα πολιτικοκοινωνικά κινήματα των έξι τελευταίων δεκαετιών. Κι αυτό πάντα στο πλευρό της Αριστεράς. Ως προπαγανδιστής, λέει, έχει «ψήσει» περισσότερους ανθρώπους απ' ότι ως μάγειρας, κοτόπουλα στον φούρνο. Κι αυτό σημαίνει πολλά, αν ληφθεί υπ' όψη ότι η θητεία του στη μαγειρική ξεπερνά τα 55 χρόνια.

Κανένα από τα βιώματά του όμως, λέει, δεν ξεπερνά εκείνο που έζησε τα χαράματα της 6ης Ιουνίου 1944. Τότε που, ως πυροβολητής στην κορβέτα «Τομπάζης», είδε με τα μάτια του την πιο εντυπωσιακή επιχείρηση της παγκόσμιας πολεμικής ιστορίας. Την απόβαση των συμμαχικών δυνάμεων στη Νορμανδία. «Απίστευτο θέαμα» λέει. «Η θάλασσα ήταν πηγμένη από πλοία, ο ουρανός από αεροπλάνα. Και μόνον ο βόμβος των βομβαρδιστικών έφτανε να σε κουφάνει. Αν προστεθούν σ' αυτά οι κανονιοβολισμοί και οι εκρήξεις βομβών, τότε εξηγείται γιατί το 80% των επιζώντων έχουν σήμερα βλάβη στα αφτιά.

Η καταστροφή ήταν γενική. Ο λόγος; Η απάνθρωπη στρατιωτική λογική, τόσο των ναζιστών όσο και των συμμάχων.

Ο Φάνης Φαντέμης την ντοκουμέντάρει στο βιβλίο του «Θανάτω θάνατον πατήσας!» που κυκλοφόρησε από τον εκδοτικό οίκο Ergo. Δείγμα γραφής: «Φαντάροι που κολυμπούν, φαντάροι που πνίγονται, χωρίς καμιά βοήθεια από τα διερχόμενα αμφίβια, που είχαν αυστηρή εντολή να φτάσουν στις ακτές αδιαφορώντας για ότι συμβαίνει γύρω τους».

Ο Φάνης Φαντέμης δεν γράφει πολλά για την απόβαση. Κι αυτό για έναν απλό λόγο: «Ο πόλεμος γινόταν χωρίς εμάς, μακριά μας» λέει. Το «Τομπάζης» δεν πλησίασε ποτέ τις ακτές σε απόσταση μικρότερη των τεσσάρων μιλίων. Από εκεί μπορούσαμε να δούμε τα αποβατικά, τις σκάφες, όπως τις λέγαμε, σαν κουκκίδες. Ή συχνά και καθόλου. Από ένα σημείο και μετά οι σκάφες γίνονταν ένα με την ακτή».

Αλλά ούτε και στην κουβέντα αναφέρει λεπτομέρειες. «Τι να πω;» λέει. «Ότι βουλιάζαμε γερμανικά θωρηκτά; Τέτοια δεν υπήρχαν εκεί, ούτε για δείγμα. Μόνο συμμαχικά. Ή ότι γαζώναμε τις παράκτιες γερμανικές θέσεις με τα πολυβόλα μας; Αστεία πράγματα. Η εμβέλεια των κανονιών μας δεν ξεπερνούσε τα 1-2 μίλια. Η αποστολή του αντιυποβρυχιακού μας ήταν να συνοδεύει τις νηοπομπές, να τις οδηγεί ανάμεσα στα ναρκοπέδια και να τις προστατεύει από τα εχθρικά υποβρύχια».

Περιορισμένη αποστολή, αλλά όχι ακίνδυνη. «Κάποτε μπήκαμε σε ένα ναρκοπέδιο και είδαμε και πάθαμε για να γλυτώσουμε» λέει. Μικρότερος αντίθετα, ήταν ο κίνδυνος από εχθρικά υποβρύχια. «Μια μέρα ακούσαμε ύποπτο υποθαλάσσιο ήχο και ρίξαμε βόμβα βυθού. Λίγο αργότερα ανέβηκε λάδι στην επιφάνεια. Είπαμε, θα ήταν υποβρύχιο. Ένας αξιωματικός όμως είπε ότι επρόκειτο για κάποιο ήδη βυθισμένο σκάφος. Ακριβώς δεν μάθαμε ποτέ».

Νηφάλια αφήγηση, που δείχνει ότι ο αφηγητής δεν «το παίζει» ήρωας. Το αντίθετο μάλλον. Ο Φάνης Φαντέμης είναι ο κλασικός αντιήρωας. Ίσως όχι πολύ σεμνός, αλλά ειληκρινής. Από εκείνους που μιλάνε ανοιχτά για «αρνητικά» συναισθήματα. Για φόβους και για δειλίες. Με στόχο τη απομυθοποίηση των γεγονότων. «Ο μόνος μύθος μου είναι το όνομά μου» λέει. Και αυτό ακούει στο Δημήτρη Ανδριώτη. «Το Φαντέμης» το έβγαλα από τη σύνθεση των ονομάτων δύο λογοτεχνικών μου ηρώων, του Σοβιετικού Φαντέγεφ και του δικού μας Λουντέμη» εξηγεί. Γι' αυτό και όταν ακούει για τις «δήθεν ανδραγαθίες», όπως τις χαρακτηρίζει, των ανδρών του «Κριεζή», της δεύτερης ελληνικής κορβέτας που συμμετείχε στην απόβαση, βγαίνει από τα ρούχα του. «Δεν έκαναν περισσότερα από μας», λέει. «Μάλλον λιγότερα». Η μόνη διαφορά μεταξύ τους, προσθέτει, ήταν ότι οι άνδρες του «Κριεζή» είχαν ανεμίσει την κόκκινη σημαία, εκείνη του πολέμου. «Όταν την είδαμε, πιάσαμε τα γέλια» προσθέτει. «Σιγά τ' αυγά» λέγαμε.

Ένα παράπονο το έχει όμως ο Φάνης Φαντέμης, το ότι δεν τον κάλεσαν τον Ιούλιο του 2001 στη Γαλλική Πρεσβεία στην Αθήνα, στην τελετή που έγινε προς τιμήν των πληρωμάτων των δύο κορβετών. «Όλοι οι άνδρες του «Κριεζή» ήτανε» λέει. Η οργή του εξατμίστηκε μόνον όταν διάβασε

στις εφημερίδες ότι στην τελετή μίλησε και ο τότε Υπουργός Άμυνας Άκης Τσοχατζόπουλος.

«Έχω κι εγώ, λόγω απόβασης, ευπαθή αυτιά» λέει. Παρόμοιο παράπονο είχε και πέρυσι (2004), στην εξηκοστή επέτειο της απόβασης, όταν ο τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κωστής Στεφανόπουλος παρέστη στις εορταστικές εκδηλώσεις στη Νορμανδία. «Μόνο Κριεζήδες» είχε πάλι δίπλα του λέει. «Εμένα ούτε γράμμα δε μου έστειλαν».

Η έξοδος του Φάνη Φαντέμη από την πατρίδα του, τις Οινούσες, ήταν περιπετειώδης. «Δραπετεύσαμε με μια βάρκα, στα τέλη του '43, στον Τσεσμέ» θυμάται. Ο λόγος: «Δεν άντεχα την εικόνα των Γερμανών στρατιωτών». Ακολούθησε η Αξάνδρεια, όπου κατετάγη στο Πολεμικό Ναυτικό και το Λονδίνο, απ' όπου εστάλη τελικά στο «Τομπάζης». «Το ένα τρίτο του πληρώματος ήταν Χιώτες» θυμάται. Σύντομα είχε γίνει φίλος με τους περισσότερους απ' αυτούς. Η φιλία όμως είχε και πολιτική διάσταση. «Τα περισσότερα μέλη του πληρώματος ήταν ΕΑΜίτες» λέει. Αυτό τον έκανε να νοιώθει περήφανος τότε. Αργότερα όμως το πλήρωσε με διώξεις, πρώτα στα σύρματα της Λιβύης και ύστερα στην εμφυλιοπολεμική Ελλάδα.

Όλα αυτά ωστόσο, δεν του έκαμψαν την δίψα για ζωή. Και ο μόνος τρόπος για να ζήσει τότε ήταν να πάει στα καράβια. Εκεί ήταν, λέει, που εφάρμοσε επαγγελματικά εκείνο που έμαθε να κάνει τις ε-

λεύθερες ώρες του στο «Τομπάζης»: να μαγειρεύει. Επάγγελμα που συνέχισε και όταν ξεμπάρκαρε το 1964 για να εγκατασταθεί στη Γερμανία, πρώτα στο Αμβούργο και ύστερα από το 1967, στο Βερολίνο, όπου έριξε οριστικά άγκυρα.

«Συνέβαλε πολύ στη διάδοση των ελληνικών γυύσεων στη Γερμανία, ακόμη και στην Πολωνία» λέει ο ιδιοκτήτης του εστιατορίου «Ακρόπολις» Γιώργος Αντωνακόπουλος. «Είναι ο καλύτερος μάγειρας που είχα».

Ο «Μητσάρας» όπως τον αποκαλούν οι φίλοι του, είναι δεινός χορευτής. Αυτό κάνει πολλούς να τον μιμούνται. «Ένα βραδάκι που χόρευα τσιφτετέλι στο κέντρο «Αχ Βαχ» άρχισε να λικνίζεται δίπλα μου ένας χοντρός μουστακαλής» διηγείται. «Αργότερα ένας Έλληνας θαμώνας μου λέει επιτιμητικά: «Τώρα χορεύεις και με Τούρκους». «Δεν είναι Τούρκος» απαντώ, «είναι ο συγγραφέας Γκύντερ Γρας (κατοπινός Νομπελίστας)». Αλλά αυτός δεν καταλάβαινε ούτε από

Τούρκους ούτε από συγγραφείς».

Ο Φάνης Φαντέμης καταλαβαίνει, αντίθετα, τους πάντες και τα πάντα. Κι αυτό του επιτρέπει να ακούει με άνεση και τις μεγαλύτερες «κοτσάνες» των συνομιλητών του. Να τις κρίνει με μεγαλοθυμία. Και να πετάει κατόπιν, χωρίς παρεξηγήσεις, τις μισές στη θάλασσα.

Ο συγγραφέας και ποιητής Φάνης Φαντέμης (καλλιτεχνικό ψευδώνυμο του Δημήτρη Ανδριώτη από τις Οινούσες), είναι όπως γνωρίζουν οι αναγνώστες μας συνεργάτης στη «Δάφνη». Είναι επίσης καλός μου φίλος. Για την συμμετοχή του στην απόβαση της Νορμανδίας έχουμε γράψει στο τεύχος 15 όταν το 2006 είμαστε με τον Φάνη κι έναν άλλο καλό φίλο, τον Μιχάλη Καλλιαγκά, που συμμετείχε κι εκείνος στην απόβαση της Νορμανδίας με το «Κριεζής». Παιδιά και οι δύο τότε κι άγνωστοι. Όταν το «Κριεζής» επέστρεψε από το Λονδίνο και συναντήθηκαν, ο Μιχάλης του έδωσε μια σοκολάτα, διηγείται ο Φάνης...

Αναδημοσιεύουμε από τη «Δάφνη» τεύχος 15 Ιανουάριος 2006, τις ναυτικές τους φωτογραφίες τιμής ένεκεν, στα 70 χρόνια από τις ιστορικές εκείνες μέρες (6 Ιουνίου 1944), ευχόμενοι να έχουν υγεία και μακροημέρευση.

Στο <http://www.dafninet.gr> στο τεύχος 15 στις σελίδες 10, 11 και 12 μπορείτε να διαβάσετε σχετικά στο άρθρο «Αυτοί που έγραψαν ιστορία και η πατρίδα τους ξέγραψε».

Βαγγέλης Ρουφάκης

Δημήτρης Ανδριώτης

Μιχάλης Καλλιαγκά

Ο Φάνης Φαντέμης στο σπίτι του (μέσω Skype 30-12-13)

Γεραγίδες

Τα μετεμφυλιακά χρόνια, ομολογουμένως ήταν άσχημα. Οι εποχές δύσκολες ακόμα και για τον επιούσιο. Μόνο, όσοι ζήσαμε σε ξεχασμένα και από τον Θεό χωριά, καταλαβαίνουν τη εννοώ. Φτώχεια, αγραμματοσύνη και φόβος, ήταν τα κυρίαρχα στοιχεία των ημερών. Η αστυφιλία, την οποία χαρακτηρίζω αναγκαστική φυγή, δεν είχε πλήξει ακόμα τους ανθρώπους. Και όμως είχε κάτι καλό. Το βράδυ είμαστε όλα τα μέλη της οικογένειας και όχι μόνο, γύρω από μια γκαζόλαμπα που φώτιζε αμυδρά τον χώρο και ακούγαμε ασπρομάλληδων ιστορίες.

Στη Λαγκάδα, μεγαλώσαμε με ιστορίες για «Γελούδες» και άλλα «τοπικά σφαντά». Για τις «Αγεραγίδες» ή «Αεραΐδες» ή «Γεραγίδες», άκουσα για πρώτη φορά από τον αξέχαστο Καρδαμυλίτη, Γιάννη Παγώνη. Φυσικά, τον πρόλαβε ο Διογένης Λαέρτιος για να μας πει ότι «Ο Πυθαγόρας, πίστευε πως, όλος ο αέρας είναι γεμάτος από πνεύματα νοούμενα ως δαίμονες ή ήρωες». Ο Δημόκριτος, έλεγε ότι «Ο αγέρας είναι γεμάτος από δαύτα». Στην δε του Πλάτωνος «Επινομίδα», υπάρχει αναφορά για «Αέριον γένος». Τον 11 μ. Χ. αιώνα ο Ψελλός, αναφέρει ότι «παράλληλα με τα πνεύματα που υπάρχουν στη γη, τη θάλασσα και τους βυθούς, γεμάτος είναι και ο αέρας ο υπερθεν ημών και ο περί ημάς».

Λέγοντας «Γεραγίδες», οι Καρδαμυλίτες, εννοούν κακοποιά στοιχεία και φαντάσματα που απαντούσαν σε ερείπια, σπηλιές, ξωκλήσια και γεφύρια. Σε απόκριμνα επικίνδυνα μέρη, σκιερά δάση και φαράγγια ή σε πηγές και ποτάμια.

Τα Σπήλια όπως φαίνονται από το κάστρο της Γριάς

Σε άλλα μέρη της Χίου όπως και σε όλη την Ελλάδα, τις ονομάζουν «Νεράιδες». Πιθανά από τον αγέρα μια και αυτές οι άυλες στοιχειωμένες υπάρξεις είναι ευρύτατα γνωστά ως «Αγερικά». Έχουμε πλοκή των αρχέγονων βασικών στοιχείων Αγέρα, Πέτρας και Νερού, μα και αέναη συνέχεια των δοξασιών της πάλε ποτέ πατρώας θρησκείας των Ελλήνων. Ας μην ξεχνάμε πως η σημερινή μορφή του διαβόλου είναι σκόπιμα, πιστή αντιγραφή του τραγοπόδαρου και κερασφόρου Πάνα των πρόγονων μας.

Οι δεισιδαίμονες και μωροπίστευτοι άνθρωποι, εκείνων των όχι και τόσων μακρινών εποχών, νόμιζαν ότι αυτά τα «σφαντά», είχαν τη δυνατότητα να παίρνουν ανθρώπινη μορφή και να ακολουθούν τους οδοιπόρους στις μακρινές τους στρατές. Αν είχες την ατυχία τέτοιου κακού συναπαντήματος και το έπαιρνες χαμπάρι, για να γλυτώσεις και να τα ξεφορτωθείς, έπρεπε να πεις δυο φορές το «Πιστεύω». Όταν βάδιζαν σε κακοτοπιές, προς αποφυγή κάθε κακού, ψιθύριζαν: «Συντριβήτωσαν υπό την σημείωσιν του τύπου του Τιμίου Σταυρού σου πάσαι αι εναντίαι δυνάμεις» ή το «Ιησούς Χριστός νικά κι όλα τα κακά σκορπά».

Κύριο μέλημα όμως του άτυχου μα υποψιασμένου διαβάτη, ήταν να μη στρέψη το πρόσωπο του και κοιτάξει προς τα πίσω. Αν είχε την ατυχία να το κάμει, τότε τα κακά ξωτικά θα τον έβλαπταν σίγουρα. Αλαλία, χάσιμο λογικών, παραφροσύνη, στρέβλωση οφθαλμών και άκρων ήταν τα συνηθισμένα βλαγήματα που προκαλούσαν αυτές οι κακές άυλες υπάρξεις. Διαπιστώνουμε για ακόμα μια φορά, στο αέναο διάβα σαν λαός, τα δρώμενά μας να έχουν αδιάκοπη συνέχεια. Αλήθεια δεν είναι ολοζώντανος ο μύθος του Ορφέα και της Ευρυδίκης; Στην περίπτωση μας η προσευχή, αντικαθιστά τη μουσική και οι Γεραγίδες τις Ναϊάδες. Προσκυνώ το αέναο διάβα σου στο χρόνο λαέ μας!

Θα ήταν πάλι πολύ τυχερός ο παθών ή η παθούσα, αν τους έπαιρναν νωρίς χαμπάρι οι δικοί τους και τους ράντιζαν με αγιασμό, «ίνα μετά της ευλογίας του ραντισμού», εκδιώξουν την βλάβη των άτυχων «αγερικοχτυπημένων». Οι απλοϊκοί άνθρωποι πίστευαν ακόμα πως αυτά τα στοιχεία ήταν πανέμορφες γυναίκες οι οποίες γεννούσαν παιδιά και τα άλλαζαν με αυτά των ανθρώπων.

Ανάμεσα στα Καρδάμυλα και το Πιτύος, ορθώνεται ένα μεγαλόπρεπο βουνό. «Κολωνή» το όνομα του. Εδώ σύμφωνα με την παράδοση, ήταν το «Βασίλειο των Γεραγίδων».

Έως σήμερα, σαν ύβρη για κάποια γυναίκα λένε, «Αυτή είναι από την Κολωνή». Δηλαδή κακό πνεύμα. Αν ρωτήσεις Πιτυανούς για την περιοχή, αφού λάβουν μέτρα και προφυλάξεις, θα σου πουν μια παλιά ιστορία που έχουν ακουστά:

«Μια νύχτα τρόμου, ένας απόκοσμος καβαλάρης, άρπαξε με το ζόρι μια γριά μαμή, καλπάζοντας πάνω από την γη και τα βουνά την πήγε εκεί, σε ένα φαράγγι, για να ξεγεννήσει μια νεράιδα που κοιλοπονούσε. Όταν έπιασε το μωρό και την απόβγαλαν, της έδωσαν για πλερωμή ένα καλάθι γεμάτο κρομμυδόφυλα!

Σαν ζύγωνε στο σπίτι της, αποκαμωμένη και με την ψυχή στο στόμα από τον φόβο, άδειασε το περιεχόμενο στο δρόμο και άφησε το καλάθι έξω από την πόρτα. Την επομένη, σα βγήκε ο ήλιος και άνοιξε την πόρτα, έκπληκτη βρήκε στο καλάθι ένα χρυσό φλουρί! Πάραυτα, άκουσε από τα βάθη της γης μια φωνή να της λέγει:

«Καλά να πάθεις κυρά-μαμή, όλα τα κρομμυδότσουφλα που πέταξες, ήταν φλουριά, μα τώρα σ' απόμεινε μόνο ένα». Τότε μόνο κατάλαβε πως είχε να κάμει με Γεραγίδες.

Στα Καρδάμυλα, σα γειτονιά τους θεωρούσαν την περιοχή «Σπήλια». Σε αυτές τις εποχές του φόβου, της άγνοιας και της απόλυτης δεισιδαιμονίας, εθεωρείτο πρόκληση να σφυρίζει κάποιος τη νύχτα. Ήταν απόλυτα βέβαιο ότι μ' αυτό τον τρόπο, καλούσες τα φαντάσματα κοντά σου.

Αλίμονο στον άνθρωπο τον αδαή, ο οποίος περπατούσε καταμεσήμερο στους δρόμους. Οι Γεραγίδες, αόρατες, αυτή την ώρα, τρώγουν πάντα, στη μέση του δρόμου. Δεν υπήρχε ποιο άσχημη ώρα, για κάθε θνητό ο οποίος άθελα του θα πατούσε πάνω στο τραπέζι τους ή θα τις ενοχλούσε την ώρα του μεσημβρινού ύπνου τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις, αλί και τρισαλί, στον δύσμοιρο ο οποίος θα έπεφτε σε τέτοιο ατόπημα. Από στόμα σε στόμα, είχε γίνει γνωστή στους ανθρώπους η κακοτοπία και φρόντιζαν αυτές τις ώρες να είναι πολύ μακριά από εκεί. Αν πάλι ανάγκη τους υποχρέωνε να διαβούν τα μέρη της συμφοράς, τότε έκαμναν τα εξής: Βάδιζαν στην άκρια του δρόμου με τις μύτες των ποδιών τους αλλά χωρίς να κάνουν τον παραμικρό θόρυβο. Γνώριζαν καλά ότι ακόμα η αναπνοή ή το βαριανάσασμα προκαλούσε την οργή τους.

Το να μη ψάλλεις σωστά ή να μη θάψεις κανονικά με κάθε σεβασμό κατά τα καθιερωμένα θρησκευτικά ήθη και τυπικά, ήταν αιτία να μετατραπεί κάποια θανούσα σε Γεραγίδα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ήταν πολύ συνηθισμένο τα ξω-

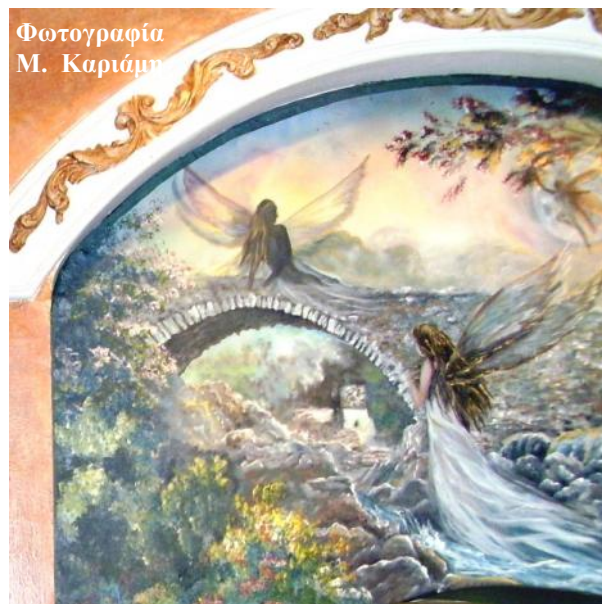
τικά να στήνουν χορό στις αυλές των εκκλησιών. Αυτές οι άυλες υπάρξεις του κακού, μιμούμενες φωνές συγγενών ή γνωστών καλούσαν τους αδαείς να σιμώνουν κοντά τους για να τους βλάψουν. Φόβος μεγάλος κατείχε τους ανθρώπους αν ποτέ υπερηφανεύονταν για τα χαρίσματά τους. Ερευνώντας τα δρώμενα, πιστεύω ακράδαντα, πως πίσω από αυτές τις δοξασίες, υπήρχε σκοπιμότητα διασποράς φόβου, που πάντα έκρυβαν συμφέροντα ολίγων.

Ο λαός μας, έδωσε πάμπολλα ονόματα σε αυτές τις άυλες και ανύπαρκτες «οντότητες». Έτσι τις συναντούμε ως Αγεραγίδες, Αερικά, Αιθέριες, Νεράιδες, Αναράδινα, Ανεμικά, Γελούδες ή Γελούσες, Καλούδες, Καλές Κυράδες, Καλομοίρες, Νηρηίδες, Νύμφες, Ξωθιές, Ξωνέρια, Ξωτικά, Σειρήνες, Σφαντά, που αντικατέστησαν Άρπυιες, Αμαδρυάδες, Ναϊάδες, Νηρηίδες και τόσες άλλες.

Ανά τους αιώνες, η μόνη σημαντική διαφορά είναι ότι οι προπάτορές μας διαχώριζαν τις αερικές υπάρξεις σε αγαθοποιές και κακοποιές. Εμείς σήμερα τις προσδιορίζουμε μόνο σε κακοποιές που γενικά βλέπουν και πειράζουν τους ανθρώπους. Κλείνω, με την δήλωση-ξόρκι απλοϊκών ανθρώπων το οποίο λέγουν πριν κοιμηθούνε:

*Πέφτω, κάμνω τον σταυρόν μου
κι άρμα έχω στο πλευρό μου.
Δούλος του Χριστού λογιούμαι
και κανέναν ε φοβούμαι.*

Μιχάλης Γ. Καριάμης
Συνταξιούχος Πλοίαρχος Ε. Ν.
Κορυδαλλός, 25 Οκτωβρίου 2013

Γεραγίδες
(Από το ομώνυμο καφέ-ταβέρνα, πλατεία Άνω Καρδαμύλων)

Γρηγόρης Αυξεντίου*

Εσύ που εθυσιάσες το άνθος της ζωής σου
ζύπνα να δεις τί γίνεται σε σε και στους γονείς σου.
Σε όλες τις βουνοπλαγιές έχτισες την φωλιάν σου
κι επέταγες κι εσκέπαζες όλους με τα φτερά σου.

Τον βρήκαν με την προδοσιάν, με του Τυράννου δώρα
και ελπίζω να τιμωρηθούν κι αυτοί σαν έρθ' η ώρα.
Γιατί ο παράς της προδοσιάς εν κοφτερόν μασσιαίριν
και όποιος το πάσει αυτοκτονεί με το δικόν του σσιέριν.

Πα' στα βουνά του Μασσιαίρα και εις τες 3 του Μάρτη
ήτουν μια μέρα συμφοράς κοντά σε μένα να 'ρθει.
Κάποιος βοσκός σκληρόκαρδος τζει πάνω ηξαγοράσθην
και οδηγίες έδωσεν εις το στρατόν του Χάρντινγκ.

Και όμως δεν δειλίασεν ποτές στες απειλές τους
ούτε στες παρακλήσεις τους, ούτε εις τες φωτιές τους.
Με τα πυργιά πολόγιασεν αυτούς που' σιεν δικά του
γιατί εν έθελεν να τους δει κι αυτούς νεκρούς κοντά του.

Ώρες 10 ολόκληρες δικά του πολεμούσαν
και να πλησιάσουν σίγοντα κοντά του δεν τολμούσαν.
Ώσπου τζιαι εβάλαν του φωτιά να κρούσει να τον πιάσουν
γιατι ολόκληρον στρατόν είδαν πως εν να χάσουν.

Ελπίζομεν εις το Θεόν πως θα 'ρθει τζεινή η μέρα
που σύντομα εν να γινεί η Κύπρος ελευθέρα.
Να 'ρθουμε να σε φέρουμε στο μνήμαν το δικό σου
στον τόπον που γεννήθηκες στο χώμαν πατρικό σου...

Το τραγούδι αυτό είναι βασισμένο στα δίστιχα που
έγραψε ο Πιερής Αυξεντίου πατέρας του ήρωα, μελο-
ποιήθηκε δε και τραγουδήθηκε από τη Λία Βίση, μεγα-
λύτερη αδελφή της Άννας,
Η μάνα του ήρωα Αντωνού Αυξεντίου, σα σύγχρο-
νη Σπαρτιάτισσα γράφει για τον γιο της:

«Χαλάλιν της Πατρίδας μου,
ο γιος μου, η ζωή μου
τζι' αφού εν επαραδόθηκεν
τζι' έμεινε τζαι σκοτώθηκε,
ας έσειε την ευτζήν μου.»

*Αφιερωμένο στους αδελφούς Κυπρίους για την 1^η Απριλί-
ου, επέτειο του Αγώνα 1955-59 κατά του αγγλικού ζυγού.
Δίνουν τώρα κι εκείνοι τον νέον τους σκληρό αγώνα.
Κουράγιο! Εις πείσμα κάποιων, θα νικήσουμε πάλι...

Τις Πληροφορίες και τα ποιήματα πήραμε από τις ιστοσελίδες:
<http://www.phorum.gr/viewtopic.php?t=167408>
<http://www.efylakas.com/archives/16232>

Σκλαβωμένη νύχτα

Στις 27 τ' Απρίλη του '41 μια Κυριακή πρωί οι
Γερμανοί μπήκαν στην Αθήνα. Η σημαία μας κυ-
μάτιζε ακόμα στην Ακρόπολη. Για λίγες στιγμές
τη σεβάστηκαν. Μα γρήγορα λέρωσαν τον αγέρα
που τη χάιδευε, με τον αγκυλωτό που σήκωσαν
στο πλάι της. Πάνω από μια ταράτσα της Αθήνας,
με σφιγμένη τη ψυχή, είδα τούτη τη σκηνή κι
έγραψα το:

Νεκροφίλημα στη λευτεριά

Εικοσιεφτά τ' Απρίλη...
Στερνό φιλί στης λευτεριάς τα νεκρωμένα χείλη.
Απάνω στης Ακρόπολης τη δοξασμένη ακροκορφιά
που και θεοί γονάτισαν στο μαρμαρένιο θάμα,
τη λευτεριά σταυρώνουν με του Ιούδα τα καρφιά
και στάζει διαμαντόπετρα του σκλαβωμού το κλάμα.

Αυτά φέρνει στη μνήμη μου της σκέψης το ρολόι
έτσι καθώς κοιτώ
μαζί τη γαλανόλευκη με τον αγκυλωτό...
όμως σε τέτοιο πέσιμο, δε στέκει μοιρολόι.

Σημαία...
Σώμα κι αίμα...
Ζωή, πνοή, παλμός...
Ξένος για σένα ο μαρασμός.

Κυμάτιζε περήφανη. Μη σκιάζεσαι καθόλου
κι ας φύτρωσ' ένα γύρω σου το σπέρμα του διαβόλου.
Ταπεινοσύνη δε χωρεί στη γαλανόλευκη μορφή σου
μες την καρδιά μας ξάπλωσε ν' αναπαυθείς. Κοιμήσου.

Μα στρέψε στην... τιμητική σκοπιά του Γερμανού,
που σε κοιτάει με θαυμασμό και σκέψη μυστική
και πες του, όλ' η έκταση πως είναι τα' ουρανού
Σημαία Ελληνική...

Στον τόπο αυτόν, η σκοτεινιά όσο πυκνή κι αν πέσει
κι αν γονατίσ' η λευτεριά κι αν πέσει κι αν πονέσει
κι αν όλη η γη, το πόδι της απάνω μας πατήσει,
θάρτει στιγμή, της λευτεριάς ο ήλιος να ροδίσει.

Γιγάντια εις' η δόξα σου, γιγάντια κι η τιμή σου,
μες την καρδιά μας ξάπλωσε ν' αναπαυθείς, κοιμήσου.
Μα πρόσμενε κάποιαν αυγή
μια φωταυγή που θ' ανατείλει
ύστερα από τη νύχτα αυτή τα' Απρίλη

«Απαντα»

Κώστας Χαλλιορης

Ματοβαμμένη Πασχαλιά

Από το βιβλίο του Γιάννη Μιχαλάκη, «Μπρουκλιώτικα»

Είναι περίεργο το πόσο ο άνθρωπος βαριέται όταν ζει πράγματα, που είναι προορισμένα να νοσταλγεί σ' όλη την κατοπινή ζωή του.

Δεκαοκτάχρονο παλικαράκι, τότε, είχα βαρεθεί πια κάθε χρόνο να κάμνω Λαμπρή στο χωριό μου. Στενός ο κύκλος, μεγάλα τα όνειρα, έτοιμα τα φτερά ν' ανοίξουν για τους μεγάλους ορίζοντες, τις πλατειές θάλασσες, τις μαγικές πολιτείες.

Πώς να σε κρατήσει το χωριό και πώς να γεμίσει η ψυχή σου από την ταπεινή Πασχαλιά του; Βαριέσαι πια, κάθε χρόνο να μαζεύεις λουλούδια για τον Επιτάφιο, να βοηθάς στο καθάρισμα της εκκλησιάς, να ψέλνεις άγαρμπα το «Ω γλυκύ μου έαρ, γλυκύτατό μοι τέκνον» μαζί με τους άλλους χωριανούς, να κλέβεις ξύλα για ν' ανάψουν φωτιές, στο χωριό, να περάσει ο Επιτάφιος, να «σηκώνεις Ανάσταση» στην αυλή της χωριοκκλησιάς.

Στα δεκαοκτώ σου χρόνια, νοιώθεις να σε περισφίγγει όλος τούτος ο περίγυρος, θέλει να τον σπάσεις, να φύγεις. Για να τον κουβαλές νοσταλγικά σ' όλη της υπόλοιπη ζωή σου.

Ήταν το πρώτο πέταγμά μου. Η πρώτη Πασχαλιά που θάκανα χωρίς την πατρική φαμίλια μου, η πρώτη επαφή με την άγνωστή μου, μέχρι τότε, έννοια της νοσταλγίας.

Το αποφασίσαμε μόνοι μας, οι τρεις φίλοι. Ο Βαγγέλης, ο Έχτωρας κι ο Γιάννης. Φέτος θα κάναμε Πάσχα μαζί, μονάχοι μας, χωρίς τις προστατευτικές και απαγορευτικές οικογενειακές φτερούγες, σαν «ελεύθεροι ακαδημαϊκοί πολίτες», που σε λίγους μήνες θα γινόμαστε, όταν τελειώναμε το Γυμνάσιο του νησιού.

Ο πατέρας τι να πει; Όταν του γράφεις πως έχεις πολλά μαθήματα, πρέπει να διαβάσεις για τις απολυτήριες εξετάσεις που σε λίγο αρχίζουν, σου στέλλει ένα εκατοντάδραχμο, ένα καλάθι με αυγά, τυρί, μίαν όρνιθα, ένα κατσικίσιο μπουτί για να μαγειρέψεις τη Λαμπρή και συμβουλές της μάνας:

—Να φας καλά, να ντυθείς, να πας στην εκκλησιά, να μεταλάβεις. Πρόσεχε παιδί μου, πρόσεχε!

Κι εμείς, εργένηδες κι οι τρεις, από διαφορετικά χωριά, γελάμε με τα γραφτά του πατέρα και της μάνας τις συμβουλές. Τρώμε τα κόκκινα αυγά από τη Μεγάλη Παρασκευή —να δείξουμε πως ξεπεράσαμε τις μικροαστικές και τις χωριάτικες αντιλήψεις— είμαστε η νέα γενιά εμείς, γκρεμίζουμε ένα κόσμο υποκρισίας, να χτίσουμε έναν άλλο αληθινό, αρχίζοντας από την άρνηση και τα κόκκινα λαμπριάτικα αυγά.

Μα σαν πήραμε τη λευτεριά μας, τα τρία δεκαοκτάχρονα παλικάρια, δε ξέραμε που να τη ξοδιάσουμε.

Πήγαμε στην εκκλησιά των Καθολικών. Θέλαμε να διασκεδάσουμε με τον διαφορετικό τρόπο λατρείας, με το «Άβε Μαρία» και το «Βιτό το σταυρωμένο» τα

μόνα λόγια, που παραφθαρμένα έπιανε τ' αυτί μας. Δεν το καταφέραμε. Η σοβαρότητα και η ευλάβεια του κόσμου, σκέπασε την περιπαικτική μας διάθεση.

Στην Αγία Άννα την Καπέλλα, πρώτη φορά πρόσεξα πόσο αρμονικά έδενε η φωνή του ψάλτη του Σφήκα με του παπά-Αντώνη Στρουμπή, πόση συγκίνηση κουβαλούσε κείνο το «σήμερον κρεμάται επί ξύλου», που σίγουρα δεν είναι ο Χριστός, είναι κάθε ψυχή τούτου του κόσμου που κάθε μέρα, κάθε στιγμή σηκώνει το σταυρό της, πορεύεται το Γολγοθά της, υπομένει τα καρφιά και προσδοκά την Ανάσταση.

Εκείνη τη χρονιά —τελευταία Πασχαλιά στο νησί— δεν πήγαμε στην Ανάσταση. Μεθυσμένοι από γλυκό κρασί, χορτασμένοι από κατσικίσιο μπουτί, που μόνοι μας μαγειρέψαμε και φάγαμε, πέσαμε από νωρίς σε ύπνο βαθύ. Την άλλη μέρα, Πασχαλιά, πήραμε τους δρόμους. Έρημοι. Όλοι είναι μαζεμένοι στα σπίτια τους, η Λαμπρή, είναι γιορτή οικογενειακή. Τραβούμε κατά τη Μπέλλα Βίστα, την αγαπημένη μας ακρογιαλιά. Έρημη τότε. Με λίγα αρχοντικά και πολύ μυστήριο για τη ζωή που μας περιμένει μετά από λίγους μήνες, όταν καβάλα στον Πήγασό μας, περάσαμε τούτο το μπουγάζι, δρασκελήσαμε το φανάρι του Βενέτικου, αποχαιρέτισαμε τον τόπο μας, κυνηγώντας την αυτούπαρξη.

Τούτος ο τόπος έχει μιαν ιδιαίτερη ομορφιά την άνοιξη. Οι μαργαρίτες, τα μαρτοπούλουδα, όπως τα λέμε στη ντοπιολαλιά, τα χαμομήλια, οι λεμονανθοί, τα «φαναράκια», μα πιο πολύ οι χιλιάδες κατακόκκινες λαλάδες, σε κάνουν να χάνεις το νου σου, σε τραβούν όλο πιο μακριά, όλο και πιο κοντά τους, γίνεσαι ρομαντικός, «αισθηματίας», ακόμη κι αν είσαι 18 χρονών επαναστάτης.

Η θάλασσα από την άλλη μεριά, με την αρμύρα και την ημεράδα της, που μονάχα τα δικά μας βότσαλα ταρασσουν, μας τραβά όλο πιο μακριά από την πόλη. Χωρίς να το καταλάβομε, βρεθήκαμε στον Άγιο Μηνά, το μαρτυρικό μοναστήρι του νησιού.

Δεν είναι η ευλάβεια που μας φέρνει μέχρι την πόρτα, που μας δίνει το θάρρος να τη διαβούμε. Είναι η περιέργεια, η φημισμένη φιλοξενία, οι ψίθυροι κάποιων σκανδάλων που πάντα χτίζονται μαζί με τη μάντρα κάθε μοναστηριού.

Η «Δεύτερη Ανάσταση μόλις είχε τελειώσει. Οι λιγοστές καλόγριες έχουν αποτραβηχτεί στην άκρη της μεγάλης αυλής, λιάζονται στον ανοιξιάτικο ήλιο, μετρούν τα κομποσκοίνια τους, σιγοκουβεντιάζουν. Η επίσκεψή μας τις ξαφνιάζει. Ένας γέροντας σηκώνεται, έρχεται κοντά μας.

— «Ο Θεός μεθ' ημών», μας υποδέχεται.

Νοιώθουμε αμήχανοι

—Καλώς ήρθατε στον οίκο του Κυρίου, χαμογέλασε ο γέροντας. Ποιος καλός άνεμος σας έφερε μέχρι εδώ;

Δε ξέρομε τι να απαντήσομε. Ο Έχτωρας που έχει ξαναμπεί σε μοναστήρι και είναι πιο εξοικειωμένος με το περιβάλλον, παίρνει πιο γρήγορα θάρρος.

— Ευλόγησον Γέροντα και του φιλά το χέρι. Πασχαλιά σήμερα, βγήκαμε μια βόλτα έξω από τη Χώρα, μας συνεπύρε η ομορφιά της φύσης και χωρίς να το καταλάβομε, φτάσαμε μέχρι εδώ, είπαμε να δούμε το μοναστήρι.

Ο Γέροντας μας βλογά.

— Η φύση, παιδιά μου, μας λέει, είναι το σπίτι του Θεού. Καθίστε να ξαποστάσετε, κάματε πολύ δρόμο.

Μια καλογριά φέρνει χαμηλά σκαμνιά, στρώνει άσπρο πανάκι πάνω στο μικρό πεζούλι, αποθέτει προσεχτικά, ποτήρια με κρύο νερό, τρία λουκούμια, πιάτα με στραγάλια, σύκα ξερά, αμύγδαλα, καρύδια.

— Πάρτε μιαν αναπνοή και μια μπουκιά, μας λέει ο παπάς που λειτουργεί στο μοναστήρι και μετά πάμε να σας το δείξω.

Η ατμόσφαιρα, αρχίζει να γίνεται φιλική. Οι γερόντισσες όλες από χωριά του νησιού, μας κοιτάζουν περίεργα, θέλουν να μάθουν νέα του «όξω κόσμου», ρωτούν:

— Από πού είσαστε;

— Τι δουλειά κάνετε;

— Α, μαθητές! Και τελειώνετε φέτος το Γυμνάσιο και θα σπουδάσετε κιόλας, ε! Μπράβο, μπράβο! Εσύ δε θα σπουδάσεις; Δεν πειράζει, δε θα γίνουν όλοι επιστήμονες. Ο κόσμος είναι πλατύς και έχει ανάγκη απ' όλα τα δημιουργήματα του Κυρίου, ακόμη κι από μας τις ταπεινές καλογριές. Φέρνουν μια μποτίλια με ρακί, γεμίζουν μικρά ποτήρια.

— Λαμπρή σήμερα, λέει ο παπάς, ένα ποτηράκι ρακί δε βλάπτει, θα ξεκουράσει τη ψυχή σας. Κι αφού τελειώνετε πια το σχολείο, θα βγείτε στον κόσμο, πρέπει να τα συνηθίσετε όλα. Και τα καλά και τα κακά δεχόμενα. Πιείτε μια σταλιά.

Η συζήτηση-ανάκριση συνεχίζεται σε τόνο ήρεμο, φιλικό. Όλη η διάθεση περιγελάσματος μας πέρασε. Τα ρυτιδιασμένα πρόσωπα, τα σκαμμένα απ' τη ξαγρύπνια, τον ήλιο και το θαλασσινό αλάτι, τα ροζιασμένα από τη δούλεψη της γης, του αργαλειού και της ζωγραφικής χέρια, τα τριμμένα ράσα και τα λευκιασμένα μαλλιά, μας επιβάλλουν σεβασμό. Κάποια ώρα, ο παπάς σηκώνεται.

— Ελάτε να σας δείξω τώρα το μοναστήρι, μας λέει. Και συμπληρώνει:

— Από Θεού άρξασθε.

Μας τραβάει στη μεγάλη μισοσκότεινη εκκλησιά, με την έντονη μυρωδιά του λιβανιού και τις αυστηρές μορφές των Αγίων, που μας κοιτάζουν στο τρεμουλιαστό φως των καντηλιών.

Κάποια στιγμή σταματά. Μπροστά μας ένα μικρό χαλάκι, σκεπάζει τις πλάκες της εκκλησιάς.

— Προσέξτε παιδιά, μην πατήσετε τούτο το ιερό χαλάκι. Και ξεσκεπάζει τα λερά πλακάκια, στο πάτωμα της εκκλησιάς. Στέκεται μπροστά τους μ' ευλάβεια, ύστερα γονατίζει, τα ευλογά. Είναι σίγουρο πως θέλει να τα φιλήσει, μα τα χρόνια που βαραίνουν στις γέρικες κλειδώσεις του, δεν του επιτρέπουν.

— Τι είναι πάτερ; Τον ρωτάμε.

— Δε ξέρετε;

— Δε θυμόμαστε.

— Είναι τα σημάδια των καμένων αδελφών μας, κείνων που καθαγίασαν τούτο τον τόπο με τη θυσία τους.

— Στη μεγάλη σφαγή; τον ρωτάμε.

Ναι, στη μεγάλη σφαγή. Θα τα μάθατε στο σχολείο βέβαια.

— Τα μάθαμε, μα πρώτη φορά τα βλέπομε.

Ο Γέροντας σηκώνεται με δυσκολία, μας τραβάει στην άκρη, στα στασίδια. Κλείνει τα μάτια του, μετουσιώνεται.

— Ας γίνομε για λίγο ξανά μαθητές, μας λέει. Κλείστε τα μάτια κι ελάτε μαζί μου. Ελάτε να κάνομε ένα ταξίδι πίσω στο χρόνο. Εκατό τριάντα τέσσερα χρόνια, από σήμερα, σα σήμερα. Πασχαλιά του 1822.

Η Χίος, με τον ερχομό των Σαμιωτών και με τον ντόπιο αγωνιστή Χατζηαντώνη Μπουρνιά, σηκώνει το φλάμπουρο της λευτεριάς. Μ' όλη την αντίδραση που οι αγωνιστές συνάντησαν από τους ιδεολόγους της ήρεμης, της σώφρονης παντόφλας, γρήγορα κλείνουν τον Τούρκο στο Κάστρο, τον πολιορκούν. Μα είναι λίγοι, άπραγοι, άοπλοι. Πέρα στην πατρίδα μόλις λευτερώθηκαν λίγα μέτρα γης, άρχισε το αλληλοφάγωμα, κατέβηκαν τα μεγάλα φαναριώτικα τζάκια να διαφεντέψουν τον τόπο κατά πως εκείνοι θέλουν, παραμερίζοντας την κλεφτουριά.

Μεγάλη Πέμπτη φτάσαν τα ταγκαλάκια από την απέναντι ακτή, εκεί που κάποτε ανθούσε ο Ιωνικός πολιτισμός. Σπάσαν την πολιορκία του Κάστρου και ξεχύθηκαν στην πόλη και στα χωριά, στρατός και άτακτοι, να κάψουν, να ρημάξουν.

Ο κόσμος πήρε τα βουνά. Άλλοι στο Αίπος, άλλοι στο Προβάτειο, στη Νια Μονή, οι πιο κοντινοί, Θυμιανούσοι, Νιοχωρίτες, Καμπούσοι, εδώ στον Άγιο Μηνά.

Οίκος Θεού βλέπετε, λογάριαζαν να τον σεβαστούν. Μα και οχυρωμένος, σε ύψωμα, με μεγάλα χοντρά τειχιά, δυσκολόπαρτο κάστρο.

Τρεις χιλιάδες νομάτοι, γυναίκες, παιδιά, γέροντοι, λίγα ξαρμάτωτα ψυχωμένα παλικάρια, πιο λίγα αρματωμένα, Σαμιώτες και ντόπιοι, πιάσαν να οργανώσουν άμυνα.

Μέχρι εδώ φτάναν οι κραυγές των σφαγμένων, οι θρήνοι των σκλαβωμένων, οι νικητήριες ιαχές των μακελλάρηδων.

Μέγα Σάββατο, έφτασε ο Ντελίμπασης Σουλειμάν Αγάς στα Θυμιανά με τ' ασκέρι του. Έκλεψαν, έσφαξαν, έβαλαν φωτιά, κάψαν και ρήμαξαν.

Ύστερα τράβηξαν στο Νεχώρι. Τα ίδια κι εκεί. Δεν χόρταινε η ψυχή τους αίμα. Μέγα Σάββατο βράδυ, πολιορκήσαν το μοναστήρι. Χίλιοι νομάτοι πρόλαβαν και βγήκαν, πήραν το δρόμο των απελπισμένων, κατά τον Άγιο Γιώργη, το λιμάνι των Μεστών, ψάχνοντας για σωτηρία. Ο Θεός να τους αναπάψει. Ποιος ξέρει. Γλύτσωσαν από το μαχαίρι του Τούρκου;

Μα το μοναστήρι παιδιά μου, συνεχίζει ο παπά-Γαβρήλ, δεν έπεσε άμαχα. Ο Γιάννης Φατούρος, από τα Θυμιανά κι ο Κωσταντής Μονογιός από το Νεχώρι, οργάνωσαν άμυνα, έριξαν όσες μπαταρίες είχαν, ξά-

πλωσαν κάτω τουρκικά κουφάρια. Τα ταγκαλάκια κατάλαβαν πως δεν παίρνεται εύκολα το μοναστήρι. Είναι ο Άγιος που το προστατεύει όσο του είναι μπορετό, είναι η απελπισία του μελλοθάνατου που το αντρείώνει. Σύραν να φέρουν κανόνια, ησύχασαν. Κι εδώ, σε τούτο τον ιερό χώρο, έγινε το βράδυ εκείνο η πιο τραγική Ανάσταση του κατακαμένου μας τόπου. Φαντάζεστε Ανάσταση με δυο χιλιάδες ρημαγμένες ετοιμοθάνατες ψυχές;

Ο γέροντας -Γούμενος αντρικής μονής που ήρθε για την λειτουργία της Δεύτερης Ανάστασης, της «Αγάπης», σε τούτο το γυναικείο μοναστήρι- τρέμει, φέρνει τα χέρια σε ικεσία.

— Άγιε πατέρα Θεοδόσιε, λέει, η ψυχή σου πήρε κείνες τις ώρες, τις τελευταίες της ζωής σου, της τελευταίας λειτουργίας σου, όλα τα κρίματα του κόσμου στο λαιμό της. Άγιε γούμενε Θεοδόσιε, καρδιά λιονταριού θάχες για ν' αντέξεις τέτοια Λαμπριάτικα λειτουργία.

Την άλλη μέρα, Κυριακή Λαμπρής, 2 Απρίλη, τα δυο τούρκικα κανόνια που στήθηκαν αντίκρυ, στους μύλους, άρχισαν να χτυπούν τα τειχιά του μοναστηριού. Κάπου άνοιξε μια τρύπα. Άρχισαν να μπαίνουν οι άπιστοι. Κρυμμένοι πίσω οι δικοί μας, με γιαταγάνια και ψωμομάχαιρα, σφάζουν για να σωθούν. Πενήντα τούρκικα κορμιά ξάπλωσαν κάτω, χωρίς μπαρουτόβολα, χωρίς γιαταγάνια, με μόνο όπλο την απελπισία του χαμένου.

Μα άνοιξε δεύτερη, τρίτη, τέταρτη τρύπα στο τειχί, χύθηκαν τα φουσάτα. Σφάζαν τους πολεμιστές, κρατήσαν τα πιο όμορφα κορμιά να τα μολέσουν και να τα πουλήσουν στα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής.

Ο Γούμενος της Μονής Θεοδόσιος Λουφάκης, στην άκρη της αυλής κάτω από την εικόνα του Κυρίου, που μόλις είχε αναστηθεί, ζητούσε τη δύναμη της προσευχής από το φλάμπουρο της ελπίδας και της παρηγοριάς.

Τον τράβηξαν στη μέση της αυλής, έριξαν κάτω της πλουμιστή εικόνα της Ανάστασης, την ποδοπάτησαν, σπάσαν το κοντάρι της και μ' αυτό ανασκολόπησαν τον Άγιο Γέροντα περνώντας το από τη μια άκρη του αγίου του σαρκίου στην άλλη.

Ύστερα μπήκαν στα κελιά, σκότωσαν τους καλογέροντες, φέραν τα αχερένια στρώματά τους έξω, τους βάλαν φωτιά, τα πέταξαν μέσα στη φουντάνα που είχε γεμίσει Χριστιανούς που ψάχναν σωτηρία, τους κάψαν.

Αφού καθάρισαν της αυλή, προσπάθησαν ν' ανοίξουν την εκκλησιά. Φρακαρισμένες οι πόρτες από τις ψυχές που ζητούσαν σωτηρία δεν άνοιγαν, ούτε έσπαζαν.

Βάλαν φωτιά, τίποτα. Βιάζονταν οι άπιστοι, είχαν πολλούς ακόμη να κόψουν. Κάποτε πήρε φωτιά η σκεπή. Οι καπνοί πνίξαν τους άτυχους, μετά έπεσαν πάνω τους καμένα δοκάρια και ξυλοσιές τους κάψαν. Τα σημάδια μένουν ακόμη. Πότισαν οι πλάκες από το αίμα και το μαρτύριο, μ' όλο το ξύσιμο που τους έκαναν μετά, δε φεύγουν. Μένουν εδώ για να ιστορούν τη φρίκη του πολέμου, να ιστορούν την αγριότητα του ανθρώπου, μέχρι σήμερα.

Και οι ευλαβικές γερόντισσες σκεπάζουν τα σημάδια να μη τα πατούν τ' ανθρώπινα ποδάρια, τα λεύτερα ποδάρια που χρωστούν τη λευτεριά τους σ' ετούτα τα καμαλισμένα κορμιά.

— Δε σώθηκε κανένας γέροντα; τον ρωτάμε.

— Σώθηκε. Σώθηκε μια λεχώνα που μέσα στην ώρα της καταστροφής έφερε μια ψυχή στον κόσμο. Τη λυπήθηκαν, δεν την έσφαξαν. Σώθηκαν και δυο χωριανοί που δεν τους έπνιξε η κάπνα της καμένης φουντάνας. Μόλις καταλάγιασε το κακό, βγήκαν αφ' τον κρυψώνα τους, βρήκαν τη λεχώνα, τη βοήθησαν, ο Κύριος ξέρει τι απόγιναν. Σώθηκε ακόμη ένας, ένα λιανοπαίδι που γλύνωσε τη σφαγή. Θεοδόση Κουμάκη τον λέγανε. Πήγε πέρα στην Ελλάδα, στην κατοικία των αρχαίων Θεών, τον Όλυμπο. Μετά που ησύχασε ο τόπος, γύρισε εδώ, έγινε καλόγερος, τελειώθηκε γούμενος τούτου του μαρτυρικού μοναστηριού, που τότε ήταν αντρίκιο. Κείνος ιστόρησε όλα τούτα στους κατοπινούς, εκείνοι σ' άλλους και φτάσαν μέχρι εμάς.

Τα ιστόρησε άλλο ένα λιανοπαίδι που σώθηκε από τη σφαγή, ο Γρηγόρης Φωτεινός, που έγινε Επίσκοπος Μυριοφύτου.

Τα κεριά τρεμοσβήνουν, οι Άγιοι μας συντροφεύουν και μας τρομάζουν οι αυστηρές μορφές τους. Νοιώθουμε την ανάγκη του καθαρού αέρα. Ο Γέροντας το καταλαβαίνει, βγαίνει πρώτος στην αυλή. Ο ανοιξιάτικος αγέρας μας δροσίζει. Οι γερόντισσες έχουν τραβηχτεί στα κελιά τους, ο τόπος είναι έρημος, άγριος.

— Τέτοια ώρα, τέτοια μέρα, πριν 134 χρόνια, μονολογεί ο γέροντας, ο Χριστός αναστήθηκε πάνω στο κορμί ενός σφαγμένου νησιού, ενός σφαγμένου λαού. Μια ζωή προσπαθώ να λύσω τούτο το μυστήριο, μα δεν μπορώ. Έρχομαι εδώ, βλογώ τα άγια κόκκαλα των μαρτύρων, τα ρωτώ γιατί, μα απόκριση δεν παίρνω.

Μας τραβά κατά το οστεοφυλάκιο. Πίσω απ' τη τζαμένια προθήκη, χιλιάδες κόκκαλα της μεγάλης σφαγής αφήνουν αναπάντητο το ερώτημα του Γέροντα. Νοιώθουμε κρύο ιδρώτα να διαπερνά τη ραχοκοκαλιά μας.

— Εμείς να πηγαίνουμε Γέροντα.

— Στο καλό. Όπου νάναι φεύγω κι εγώ. Στο καλό. Καλή πρόοδο. Και όπου πάτε μη ξεχνάτε τον τόπο.

Τούτο το χειροφίλημα είναι αληθινό, το νοιώθουμε. Μας χαϊδεύει τα κεφάλια, μας βλογά.

— Στην ευχή του Χριστού και της Παναγιάς. Και μη ξεχνάτε τον τόπο μας.

Δρασκελούμε το κατόφλι του μοναστηριού αμίλητοι, τραβούμε κατά τη δημοσιά. Πρώτος σπάει τη σιωπή ο Έχτωρας.

— Εγώ προφταίνω το λεωφορείο, θα το περιμένω εδώ να πάω στο χωριό. Να κάμω με τη μάνα μου τη «Νια Βδομάδα» τουλάχιστο. Ποιος ξέρει από του χρόνου που θα βρίσκομαι.

— Κι εγώ λέει ο Γιάννης, θα πάω στο δικό μου. Το Νιότριτο θα γυρίσω τις εικόνες στα σπαρμένα χωράφια να βλογηθούν τα στάρια. Θα κάμω το πανηγύρι του Αγίου Γιώργη, που γιορτάζει ο πατέρας μου, θα πάμε να λειτουργήσουμε στην Κάτω Παναγιά κι αν είναι καλός ο καιρός, θα κάμω και το πρώτο κολύμπι μας στη θάλασσα.

Έμεινε ο Βαγγέλης να περιμένει το λεωφορείο για τη χώρα.

— Στο καλό ρε, μας κούνησε το χέρι καθώς χωρίζαμε. Θα σας περιμένω τη Δευτέρα του Θωμά.

«Ο σύγχρονος Αριστοφάνης»
Ο Χίος ποιητής Γεώργιος Σουρής (1853-1919)
160 χρόνια από τη γέννησή του
Υπό Δρ Μαρίας-Ελευθερίας Γ. Γιατράκου

Ο Γεώργιος Σουρής, ο Χίος ποιητής ως προς την καταγωγή, ο δημοφιλέστερος σατιρικός ποιητής ή όπως προσφυσώς χαρακτηρίστηκε, «σύγχρονος Αριστοφάνης», γεννήθηκε την 1^η ή την 2^α Φεβρουαρίου 1853 στην Ερμούπολη της Σύρου, από οικογένεια εύπορη και επιθυμία της οικογένειάς του ήταν να ακολουθήσει το ιερατικόν λειτούργημα¹. Επειδή η οικογένειά του αντιμετώπιζε οικονομικά προβλήματα, αναγκάστηκε να μεταναστεύσει σε ηλικία 17 ετών στο Ταϊγάνιο της Ρωσίας, κοντά σε ένα θείο του σιτέμπορο.

Ακατάλληλος όμως για το εμπόριο ο Σουρής, εύρισκε την ευκαιρία να γράφει κρυφά τους στίχους του στα κατάστιχα και μετά από ένα δίμηνο, επέστρεψε στην Αθήνα. Κατά την επιστροφή του γράφτηκε στην Φιλοσοφική Σχολή και παράλληλα εργαζόταν ως αντιγραφέας συμβολαιογραφείου, έπαιρνε δε μέρος σε ερασιτεχνικές παραστάσεις. Ωστόσο καιτοι ευφυής και ταλαντούχος, δεν κατόρθωσε να πάρει πτυχίο μετά την απόρριψή του από τον Καθηγητή Σεμιτέλο στο μάθημα της μετρικής, κατ' άλλους στο μάθημα των Λατινικών και αυτοσαρκαζόμενος έλεγε ότι απερρίφθη «μετά πολλών επαίνων»².

Για να κερδίζει τα «προς το ζην» παρέδιδε μαθήματα και δημοσιογραφούσε. Όπως χαρακτηριστικά παρατήρησε ο Σπύρος Μελάς, ο Σουρής με τα πλούσια πνευματικά προσόντα του και τον πλούτο των γνώσεών του κατέστη εξαιρετος δημοσιογράφος της έμμετρης σάτιρας των γεγονότων της εποχής.

Συνεργάστηκε με τα περιοδικά «Ασμοδαίος», «Μη χάνεσαι», του Βλάση Γαβριηλίδη και τον «Ραμπαγά».

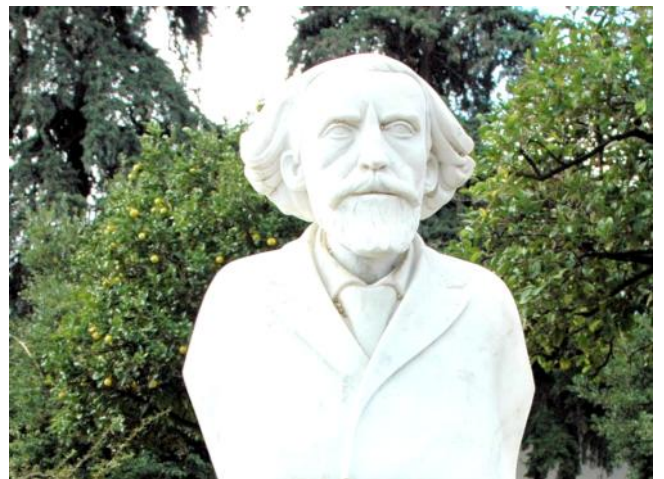
Το 1883, σε ηλικία 30 ετών έβγαλε το πρώτο φύλλο της εφημερίδας του, που ο Γεώργιος Δροσίνης τη βάπτισε «Ρωμής» και ήταν έμμετρη σατυρική εφημερίδα. Την κυκλοφόρησε ως τις 17 Νοεμβρίου 1918, τελευταίο φύλλο λίγο πριν το θάνατό του, για 36 χρόνια και 8 μήνες σε 1444 συνολικά τεύχη και δύο παραρτήματα. Στα τεύχη αυτά υπήρχε πάντοτε η εύθυμη επισκόπηση από τους δημοφιλείς τύπους Φασουλή και Περικλέτο. Ολόκληρη η πολιτικοοικονομική και φιλολογική ζωή της Ελλάδας καθρεφτίστηκε στους τόμους του «Ρωμής» που έγινε το προσφι-

λές ανάγνωσμα όλων των Ελλήνων, αναζωογόνησε δε τόσο τον εθνισμό τους που η κυκλοφορία του απαγορεύτηκε στην Τουρκία³. Τα πρώτα χρόνια εξέδιδε και μικρά ημερολόγια του «Ρωμής». Εξ άλλου τα θεατρικά του μονόπρακτα γνώρισαν μεγάλη επιτυχία.

Το 1900, στο Δημοτικό Θέατρο Αθηνών παρουσιάστηκαν με επιτυχία οι «Νεφέλες» του Αριστοφάνους σε έμμετρη απόδοση. Με τις κωμωδίες του καυτηρίαζε τα κακώς κείμενα της εποχής⁴.

Γόνιμος και πληθωρικός σε στίχους έγραφε πάντα καλοπροαίρετα, σχολιάζοντας το λαό, τους άρχοντες, χωρίς υβριστικές εκφράσεις. Δε δίσταζε να γράφει στίχους αυτοσαρκαζόμενος όπως είναι το ποίημα «Η ζωγραφιά μου». Χαρακτηρίζεται για τη στιχουργική του ευχέρεια, που του επέτρεπε κάποτε να δίνει εμμέτρως ακόμη και συνεντεύξεις.

Παλαιός δημοσιογράφος κάνοντας στατιστική, υπολογίζοντας όλους τους στίχους των ποιημάτων του, των συλλογών του, των κωμωδιών και των βιβλίων του, βάζοντας τον ένα πίσω από τον άλλο, βρήκε ότι θα χρειαζόταν να βαδίσει κανείς απόσταση δυόμισι χιλιομέτρων. Η ευστοχία εξάλλου των στίχων του είναι μοναδική. Ο Σουρής έσκωπτε χωρίς να θίγει. Παρωδούσε χωρίς να πικραίνει. Σατίριζε χωρίς να ερεθίζει. Εύθυμος, χαριτολόγος προκαλούσε το γέλιο ακόμα και σε αυτούς που σατίριζε, γνωρίζοντας τη ρωμείκη ψυχολογία, έχοντας την ικανότητα να διακρίνει αμέσως την αστεία όψη των πραγμάτων⁵.

Προτομή του Γ. Σουρή στον Δημοτικό Κήπο της Χίου (έργο της Δήμητρας Τσερκέζου)

Η γλώσσα του μεικτή. Δημοτική με αρκετές λόγιες λέξεις και φράσεις, για λόγους μετρικούς ή σατιρικούς. Είχε συγκρουστεί με τον Ψυχάρη και τους μαχητικούς δημοτικιστές του 20^{ου} αιώνα. Ο Σουρής προτάθηκε 5 χρονιές για το Νόμπελ Λογοτεχνίας.

Το 1881 παντρεύτηκε σε ηλικία 28 ετών την Μαρί Κωνσταντινίδη, από τη Χίο, το γένος Αργέντη-Ροδοκανάκη, με την οποία έζησε μια ευτυχισμένη ζωή αποκτώντας πέντε παιδιά⁶. Ο ίδιος παρά την εξωτερική του μαχητικότητα ήταν τύπος δειλός, μελαγχολικός, μετριόφρων. Στο σπίτι του συναντιόταν όλοι οι λόγιοι της εποχής, αποτελώντας το φιλολογικό τους σαλόνι με πνευματώδεις διαξιφισμούς, άφθονα λογοπαίγνια και ανέκδοτα που αναφέρονταν στον ποιητή. Έχαιρε της αγάπης όλων, γι' αυτό οι φίλοι του, του χάρισαν ολόκληρο σπίτι στο Νέο Φάληρο. Έλαβε πολλές τιμές και διακρίσεις. Το 1911 τιμήθηκε με τον Χρυσούν Σταυρόν του Σωτήρος.

Πέθανε στις 26 Αυγούστου 1919 και κηδεύτηκε δημοσία δαπάνη με τιμές στρατηγού. Στον τάφο του στο Α' Νεκροταφείο στήθηκε προτομή του, έργο του γλύπτη Ν. Γεωργαντή, άλλη στην είσοδο του Ζαπτείου, έργο του γλύπτη Γ. Δημητριάδη⁷ καθώς και στο Δημοτικό Κήπο Χίου.

Από το πλήθος των στίχων του, απομονώνουμε το ποίημά του «Εις τα θεμέλια του Φρενοκομείου».

Γεώργιος Σουρής

http://mikromeseos.blogspot.gr/2013/08/blog-post_5166.html

Ως γνωστόν το Φρενοκομείο κτίστηκε με κληροδότημα του Χίου φιλανθρώπου Ζωρζή Δρομοκαΐτη, που πέθανε το 1880 έξω από την Αθήνα. Τα εγκαίνια του ιδρύματος αυτού έγιναν αφορμή να βρουν οι σατιρογράφοι του καιρού άφθονο υλικό. Στο ίδρυμα αυτό δεν είναι λίγοι οι ποιητές και λογοτέχνες γενικώς που κατέληξαν εκεί για νοσηλεία, όπως οι: Γ. Βυζιηνός, Γεράσιμος Βώκος, Ρώμος Φιλύρας, Αρ. Καμπάνης κ. α.

Έτος 2013, επετειακό. 160 χρόνια από τη γέννηση του Γεωργίου Σουρή, που με τους στίχους του ψυχαγώγησε, κατηρίασε παιδαγωγικά, αφύπνισε συνειδήσεις, φρονημάτισε, δίδαξε.

Και η εποχή μας με τις γνωστές δυσκολίες που αντιμετωπίζει, έχει ανάγκη από ένα νέο Σουρή, ένα νέο Αριστοφάνη που με φιλοπαίγμονα αλλά ανεξίτητη διάθεση, θα αλλάξει τη ζωή μας προς το καλύτερο.

1. Βλ. Πρόχειρα, Μιχ. Περάνθη *Μεγάλη Ανθολογία της ποιήσεως*, τα. Β', χ.χ., σελ.24 και *Βικιπαίδεια*, Γεώργιος Σουρής (<http://el.wikipedia.org/wiki>) 2. Ο.π. 3. Βλ. ο.π. 4. Ο.π. 5. Βλ. Μιχ. Περάνθη, ο.π., σελ.25 6. Βλ. Γεώργιος Σουρής, *Βικιπαίδεια*, ο.π. 7. Μιχ. Περάνθη, ο.π., σελ.25

Εις τα θεμέλια του Φρενοκομείου

Ω Εορτή των Εορτών... Ω ευτυχής ημέρα!
Ω! Τώρα πρέπει ο καθείς του Άστεως πολίτης
Να βάλει στο μπαλκόνι του μια κόκκινη παντιέρα
Με μια χρυσήν επιγραφή «Ζωρζής Δρομοκαΐτης».
Ναι! Τώρα πρέπει στολισμός με δάφνες και μυρσίνες,
Ναι! Τώρα πρέπει κανονιές, φανάρια και ρετσίνες.

Φρενοκομείο κτίζεται και στην σοφή Ελλάδα!
α! ο θεός εφώτισε τον Χιώτη τον Ζωρζή
Και τώρα μέσα στον Δαφνιού την τόση πρασινάδα
Θα βρίσκουμε παρηγοριά κι η μνήμη του θα ζεί.
Ω! μέγα ευεργέτημα των ευεργετημάτων!
Ω μόνον οικοδόμημα των οικοδομημάτων!

Θέλει λαμπρόν Μανσώλειον αυτός ο κληροδότης
Παιάνας κι αποθέωσιν εις τρίτους ουρανούς!...
Ευρέθη μεσ' τους Χιώτηδες, με γνώση κι ένας Χιώτης
Κι εσκέφθη ο μεγάλος του και πρακτικός του νους
Πως μέσα στην Ελλάδα μας που πλημμυρούν τα φώτα,
Φρενοκομείον έπρεπε να γίνει πρώτα-πρώτα.

Γεώργιος Σουρής

Χωριά της Χίου από παλιές

Οι φωτογραφίες αυτές και πάρα πολλές άλλες, είναι από το αρχείο του αείμνηστου Πέτρου Ι. Μαρτάκη που όταν έκλεισε το γραφείο του, τις ξεχώρισαν με τον αγαπημένο μας Δάσκαλο Γεώργη Διλμπόη και μου τις

Αρμόλια

Λεπτόποδα

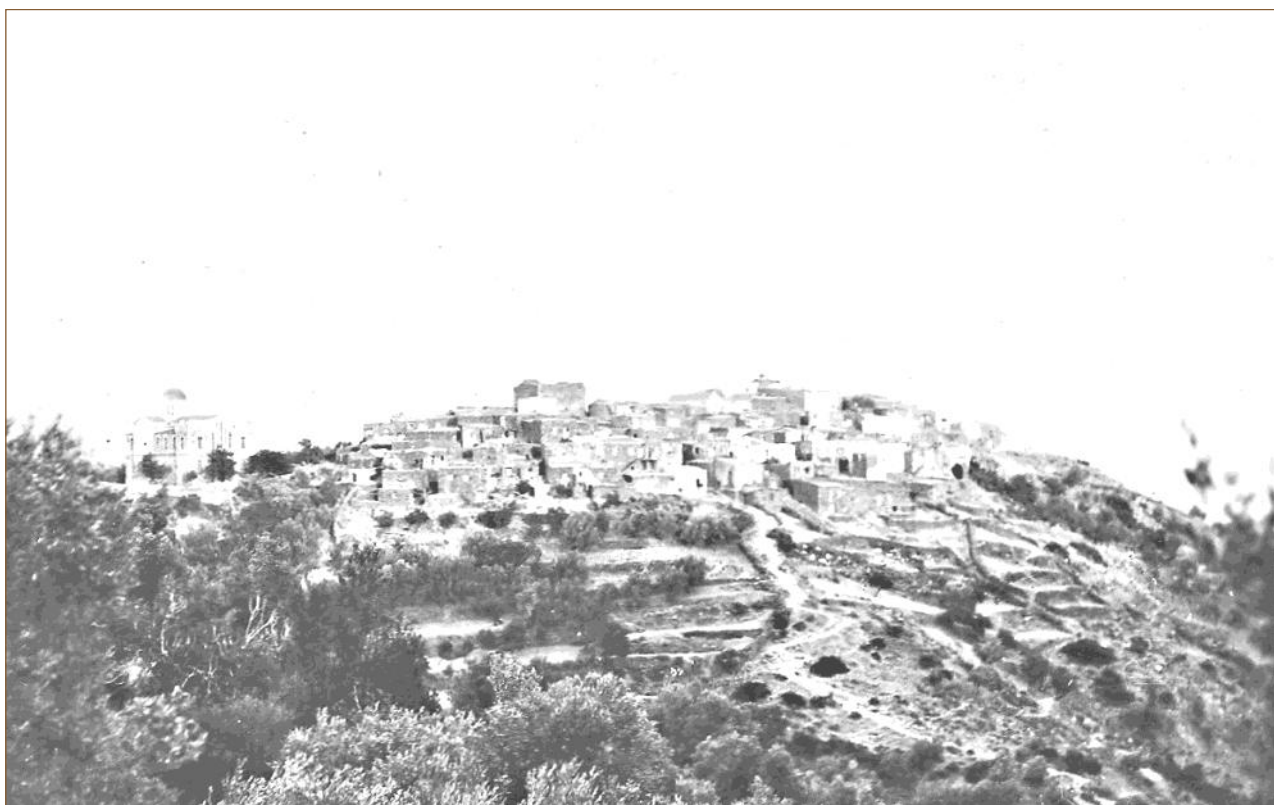
φωτογραφίες (1926-28)

έστειλαν «προς εμπλουτισμό του αρχείου μου». Έχουν δημοσιευθεί ήδη πολλές απ' αυτές. Οι παρακάτω, είναι του επίσης αείμνηστου Περικλή Παπαχατζηδάκη

Βαγγέλης Ρουφάκης

Δαφνώνας

Πираμά

Ευχαριστούμε θερμά τον Αντώνη Σιδεράτο που ζει στο Brooklyn, Ν. Υ. και μας ενημερώνει για τα τεκταινόμενα στην ομογένεια

Μεγάλη επιτυχία του χορού των Από: GreekNews δίγλωσση ανεξάρτητη ελληνο Προσφέρθηκαν 25.000 δολάρια σε οργανισμό

Νέα Υόρκη.- Του Αποστόλη Ζουπανιώτη

Όποιος ομογενειακός σύλλογος αποφασίσει να εμπιστευτεί τη νεολαία και να της αναθέσει πρωτοβουλίες και σημαντικό ρόλο στη διοίκηση, γρήγορα βλέπει επιτυχημένες εκδηλώσεις και μαζικότητα. Πρόσφατο παράδειγμα ο Σύλλογος Δαφνουσίων Χίου, που πραγματοποίησε το προ περασμένο Σάββατο την ετήσια χοροσπερίδα του στο Χιώτικο Σπίτι, με συμμετοχή 250 ατόμων, Από αυτά οι 80-90 ήταν νέοι, που γέμισαν με ζωντάνια την εκδήλωση, η οποία είχε φιλανθρωπικό σκοπό. Συγκεντρώθηκαν 25.000 δολάρια, τα οποία δόθηκαν στο διεθνές ίδρυμα "Susan G. Komen for the Cure", το οποίο δραστηριοποιείται για την πρόληψη και καταπολέμηση του καρκίνου του μαστού σε πολλές χώρες, μεταξύ αυτών και την Ελλάδα. «Κάθε χρόνο διαθέτουμε ένα ποσό σε κάποια φιλανθρωπική δραστηριότητα. Φέτος αποφασίσαμε να διαθέσουμε 25.000 δολάρια σ' αυτό το σκοπό. Όλα τα χρήματα που θα συγκεντρώσουμε απόψε στο χορό μας θα διατεθούν σε ίδρυμα για την καταπολέμηση του καρκίνου του μαστού», είπε ο Πρόεδρος του Συλλόγου Δαφνουσίων, Μιχάλης Παπαμιχαλάκης. Ο σύλλογος ιδρύθηκε το 1967.

«Οι πρώτοι Δαφνουσίοι μετανάστευσαν στην

Αμερική γιατί οι συνθήκες στην πατρίδα ήταν πολύ δύσκολες. Ένα από τα πρώτα τους μέληματα ήταν να δημιουργήσουν αυτόν τον σύλλογο, που ιδρύθηκε πριν από 46 χρόνια. Εμείς είμαστε οι συνεχιστές τους», είπε ο πρόεδρος.

Ο σύλλογος ήταν πάντοτε μεταξύ των πλέον δραστήριων στη Χιακή Ομοσπονδία, ωστόσο ήταν η μεγαλύτερη εμπλοκή της νεολαίας στη διοίκηση και τη ζωή του που αναβάθμισε τις δραστηριότητές του.

«Έχουμε βοηθήσει πολύ το χωριό μας το Δαφνόνα, αλλά και εδώ στην Αμερική με βοήθεια σε ιδρύματα και σε υποτροφίες», είπε ο κ. Παπαμιχαλάκης.

Ο σύλλογος διαθέτει ιδιόκτητο οίκημα στο Μπρούκλιν - όπου και κατοικούν οι περισσότεροι Δαφνουσίοι - διοργανώνει χοροσπερίδες και συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες της Χιακής Ομοσπονδίας. Μάλιστα ο σημερινός πρόεδρος της Χιακής Ομοσπονδίας, Σταύρος Χαβιάρας - που ήταν παρών στην εκδήλωση - έχει υπηρετήσει πολλά χρόνια στο σύλλογο Δαφνουσίων.

Ο κ. Παπαμιχαλάκης που κι ο ίδιος ανήκει στη νεότερη σχετικά γενιά, είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένος από τη συμμετοχή της νεολαίας στις δραστηριότητες.

«Ο σύλλογος κάποια στιγμή είχε αρχίσει να αδρανεί και τότε σκεφτήκαμε πως επειδή εμείς είχαμε αρχίσει να κουραζόμαστε, αποφασίσαμε να καλέσουμε

Δαφνουσίων χάρη στη νεολαία αμερικανική εφημερίδα της Δευτέρας (2 Δεκεμβρίου 2013) για την πρόληψη και καταπολέμηση του καρκίνου του μαστού.

τη νεολαία. Τους καλέσαμε όλους, τους μιλήσαμε και θέσαμε ενώπιόν τους την πρόκληση, να αναλάβουν ηγετικό ρόλο και να οδηγήσουν το σύλλογο στη νέα εποχή. Τα αποτελέσματά της ενέργειάς τους, του πάθος και της αφοσίωσής τους τα βλέπετε στη σημερινή εκδήλωση», είπε ο κ. Παπαμιχαλάκης.

Μέλος του συλλόγου είναι κι ο Ματθαίος Μυρώνης, πρώην πολιτειακός βουλευτής Νέας Υόρκης. Ήταν από τους πρώτους που αντιλήφθηκαν τη σημασία να περάσει ο σύλλογος στα χέρια της νεολαίας και σήμερα δηλώνει υπερήφανος για τις πολυποίκιλες φιλανθρωπικές, πολιτιστικές κι άλλες δραστηριότητες της νεολαίας.

«Γυρίσαμε σελίδα στο Σύλλογο Δαφνουσίων φέρνοντας τη νεολαία στη διοίκηση. Είχαμε αυτό το όραμα κι επιβεβαιωθήκαμε», είπε ο Ματθαίος Μυρώνης.

Ο Απόστολος Λεονάρδος, μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Δαφνώνα, είχε από κοινού με το Γιάννη Στουπάκη την ευθύνη της όλης διοργάνωσης.

«Τέτοια επιτυχημένη εκδήλωση είχαμε να δούμε στο σύλλογο πολλά χρόνια κι η επιτυχία της βραδιάς ανήκε στο μεγαλύτερο μέρος στη νέα γενιά. Βλέπουμε τους κόπους και τους αγώνες των πρωτοπόρων μεταναστών, που ήλθαν πριν πολλά χρόνια από το χωριό μας στην Αμερική να εκπληρώνονται. Κάποιοι δεν είναι δυστυχώς μαζί μας σήμερα. όσοι όμως είναι,

βλέπουν τα εγγόνια τους, που είναι η τρίτη γενιά, να οδηγούν το σύλλογο σε επιτυχίες».

Να σημειωθεί ότι την παραμονή των Χριστουγέννων ο σύλλογος θα μισθώσει λεωφορείο και μέλη μαζί με περί τα 40 παιδιά θα επισκεφθούν σπίτια Δαφνουσίων κι ελληνικές επιχειρήσεις του Μπρούκλιν και θα ψάλλουν τα κάλαντα.

Σύντομο χαιρετισμό στην εκδήλωση απηύθυνε κι ο ταμίας του συλλόγου. Στέλιος Σιδεράτος, ο οποίος ευχαρίστησε τους δωρητές κι όλους όσους εργάστηκαν.

Τόσο ο κ. Λεονάρδος όσο κι ο πρόεδρος του συλλόγου, ευχαριστούν ιδιαίτερα τους δωρητές και χορηγούς της εκδήλωσης κι όλους όσους βοήθησαν στην επιτυχία της.

Την επιταγή των 25.000 δολαρίων παρέλαβε εκ μέρους του οργανισμού "Susan G. Komen for the Cure" η Μισέλ Μαρκέζ, που ευχαρίστησε τους Χιώτες για τη δωρεά τους, που θα αξιοποιηθεί για την πρόληψη του καρκίνου του μαστού, μία από τις σοβαρότερες αιτίες θανάτου γυναικών. Είναι χαρακτηριστικό ότι κάθε δύο λεπτά μία γυναίκα βρίσκεται να έχει ασθενήσει από καρκίνο του μαστού.

Ειδική τιμητική διάκριση στο σύλλογο απένευσε εκ μέρους του πολιτειακού γερουσιαστή Μάρτι Γκόλντιν η εκπρόσωπός του Γεωργία Κοτζιαμάνη.

Η πίστη άνευ έργων, νεκρά εστί

Όχι, η εκδήλωση αυτή, δεν είχε τίποτα το κοινό με καμιά άλλη. Τις χαλεπές μέρες που περνάμε, ήταν κάτι ξεχωριστό. Το καταθέτω μετά γνώσεως λόγου. Όσα έλαβαν χώρα στο Πνευματικό Κέντρο του Ιερού Ναού Αγίου Δημητρίου, Νέου Φαλήρου την 15^η Ιανουαρίου 2014, θα αποτελούν θέμα σεμιναρίων για ασφαλή επιτυχία. Ως γνωστόν, στον συγκεκριμένο ναό επί σειρά ετών ιεουργούσε ο σημερινός Μητροπολίτης Χίου, Ψαρών και Οινουσσών και θρησκευτικός πατέρας μας κ. κ. Μάρκος. Αυτός ο τόσο οικείος χώρος, επιλέχθηκε για την απόδοση τιμής σε ένα από τα εκλεκτά και συνάμα ταπεινά άτομα που γεννήθηκαν στο Μυροβόλο Νησί μας.

Παναγιώτης Βαρλάς, το βαρύ όνομά του. Ο σκοπός της εκδήλωσης ιερός. Έκρυβε ξεχασμένες έννοιες σεβασμού και αλληλεγγύης. Ίσως οι δραματικές καταστάσεις που βιώνει ο λαός μας, βοήθησαν ορισμένους από εμάς, να ξαναβρούμε τη χαμένη ανθρωπιά και το μεγαλείο της ψυχής μας.

Φωτεινό παράδειγμα προς μίμηση, η περίπτωση του τιμηθέντος κ. Βαρλά. Μακάρι την έμπρακτη αλληλεγγύη του προς τους αναξιοπαθούντες, να την ακολουθούσαν και οι σύγχρονοι μεγιστάνες και πάμπλουτοι συμπατριώτες μας.

Ο πάντα ταπεινός πανεπιστημιακός δάσκαλος, παραχώρησε ένα ακίνητο, για να χρησιμεύσει σαν οίκος Χίων απόρων φοιτητών. Επίσης σεβαστό χρηματικό ποσό απ' το οποίο θα προσφέρεται ετήσια υποτροφία.

Αιτιολογώντας την πράξη του είπε: «Πρέπει να σας εξομολογηθώ δημόσια ότι δεν έκανα τίποτα παραπάνω από ότι μπορούσα και από αυτό που η Χριστιανική μου πίστη και ο Απόστολος Ιάκωβος συνιστά σε όλους μας. Δηλαδή να βοηθήσω με τις μικρές και ταπεινές μου δυνάμεις κάποια παιδιά, πατριωτάκια από τα Καμπόχωρα πρωτίστως κι ακόμη από όλη την Χίο».

Εδώ πρέπει να διευκρινίσω ότι δίνει προτεραιότητα στα παιδιά της ιδιαίτερης πατρίδας του, του Ζυφιά, αλλά και του Δαφνώνα. Το χωριό της γιαγιάς του Μαρίας Ντίλη. Αυτή η λεπτομέρεια, δείχνει τον άθραυστο δεσμό του, με τις ρίζες του.

Οι άρρηκτοι δεσμοί, αποτυπώνονται στα λόγια του: «Τη Χριστιανική πίστη, μου ενέπνευσε η οικογένειά μου και ιδιαίτερος η μητέρα μου».

Ελπίζω τα λόγια αυτά να βοηθήσουν στο ζύπνημα των συνειδήσεων. Η ξεχασμένη λέξη αλληλεγγύη, ας ξαναβρεί το νόημά της και να κάνει θαύματα. Ο Σεμνός φίλος, μας, δείχνει έμπρακτα το σωστό δρόμο, την κατάλληλη στιγμή. Όσοι ακούσουν το κάλεσμα ας τρέξουν αυτοστιγμής να προσφέρουν τη βοήθεια τους. Κάθε λεπτό που περνά, τα προβλήματα οξύνονται και γίνονται επιτακτικότερα.

Λέγει με το κεφάλι πάντα σκυμμένο από σεμνότητα:

«Το δικό μου κληροδότημα είναι ένα πολύ μικρό σταγονίδιο, περίσσειμα αγάπης προς τον συνάνθρωπο και ιδιαίτερα προς την χειμαζόμενη σπουδάζουσα Χριστιανική Νεολαία».

Σεβαστέ μου κύριε Βαρλά. Τέτοιες μικρές πράξεις, στηρίζουν και κρατούν ζωντανό ένα τεράστιο έργο ανθρωπισμού. «Κυρίες και κύριοι, η πίστη άνευ έργων νεκρά εστί». Και συμπληρώνει: «Η χάρις του Χριστού και η βοήθεια του Θεού, με αξίωσαν να σπουδάσω εργαζόμενος, να καθοδηγήσω και να βοηθήσω πολλούς νέους όσο μπορούσα, χάρη στις ειδικές σπουδές μου και να κάνω πραγματικότητα το «Μακάριον εστί μάλλον δούναι ή λαμβάνειν». «Να αισθανθώ και εγώ την χαρά της ιδιαίτερης προσφοράς και βοήθειας στην επιθυμούσα να σπουδάσει νεολαία και να κάνω πράξη το «Ιλαρόν γαρ δότην αγαπά ο Θεός»».

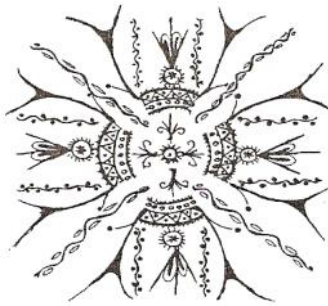
Η απόφαση του Σεβασμιότατου Ποιμενάρχη μας να τιμήσει τον δωρητή με το «Οφίκιο του Αγίου Ισιδώρου» της Ιεράς Μητρόπολης Χίου, έτυχε καθολικής αποδοχής. Ευμενέστατων σχολίων έλαχε και ο τρόπος διεξαγωγής της όλης εκδήλωσης. Παρά το πλήθος των χαιρετισμών και την ομιλία του κ. Τάκη Φαφαλιού. Το πολυπληθές ακροατήριο, αποτελούσαν άνθρωποι από κάθε χωριό του νησιού μας, μα και από κάθε γωνιά της Αττικής. Πανεπιστημιακοί και Ακαδημαϊκοί Δάσκαλοι. Άνθρωποι του Πνεύματος και των Γραμμάτων. Επιστήμονες. Καθηγητές. Πρόεδροι Συλλόγων και Ιδρυμάτων, μέλη της οικογένειάς του, Υπουργός της κυβέρνησης και Βουλευτής του νησιού μας. Ο πάλε ποτέ Νομάρχης Χίου κ. Κώστας Αγαπητίδης (1965-1967), Αδερφός του «Λύρειου Ιδρύματος» και ο ιερέας του Ζυφιά π. Βασίλειος Σιμούδης.

Εύχομαι από τα βάθη της ψυχής μου να έχω την τύχη να παρακολουθήσω κι άλλες παρόμοιες εκδηλώσεις.

Μιχάλης Γ. Καριάμης
Πλοίαρχος Ε. Ν.

Ο τιμηθείς Π. Βαρλάς, ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης μας και ο κ. Γεώργης Διλιμπός (φωτο Μ. Γ. Καριάμη)

Διαλεγόμενοι

Για να ξέρεις τι πρέπει να κάνεις στη ζωή σου πρέπει να ξέρεις τι θέλεις. Αλλά για να ξέρεις τι θέλεις, πρέπει να ξέρεις ποιος είσαι. Άμα ξέρεις ποιος είσαι, τότε ξέρεις να ξέρεις τι θέλεις και βέβαια ξέρεις τι κάνεις. Το δύσκολο και τρανταχτό, να μάθεις ποιος είσαι.

Ένα σπίτι που έχει όλες τις ευκολίες και ανέσεις σε θέρμανση, φωτισμό, επίπλωση, οικιακές συσκευές και δεν έχει βιβλιοθήκη... Είναι σαν ένα ωραίο κεφάλι με θαύμα χαρακτηριστικά... που όμως δεν έχει μυαλό.

Αν σταθείς μπροστά σ' έναν καθρέφτη και ο καθρέφτης ζητάς να σου χαμογελά... ξέρεις τι πρέπει να κάνεις.

(ογζλοπϋχ)

Συμβούλευε η μάνα μου Αργυρώ: Γιε μου, πολλές φορές εσείς με το κοιλώμα του ελιόφυλλου μαζεύετε νερό σε μια κολυμπήθρα, με σκοπό να βαπτιστεί μια ψυχή κι έρχονται κάποιιοι με τον κουβά και το χύνουν. Σκέψη σωστή να προσέχομε στην όποια προσπάθεια έργου της ζωής μας.

Στέκομαι μπροστά σ' έναν καθρέφτη και βλέπω ότι έχω μια μουτζούρα στο πρόσωπο. Δυο πράγματα μπορώ να κάνω. Ένα το σωστό ανάμεσα στα δυο. Ή θα βγάλω τη μουτζούρα...

(ιμφξδθρκ λοι ωρημω ηη η...)

Στη ζωή μας αν καταφέρναμε να μας αγαπήσουν αληθινά δέκα άνθρωποι, έστω και εννιά, η ευτυχία μας ευωδιάσμα, εύχυμη και χαρούμενη. Τους δυο τους έχομε από χέρι.

Γεώργιος Διλμπής

Έτοιμες οι νέες ιστοσελίδες του Περιοδικού μας

Έτοιμες και ολοκαίνουργιες οι ιστοσελίδες μας που εδώ και καιρό σχεδιάζαμε και υλοποιούσαμε με τον Αριστοτέλη, ειδικό στην κατασκευή ιστοσελίδων, από τη Χίο, που ζει και εργάζεται στη Συμπρωτεύουσα (www.infoscope.gr).

Κουραστήκαμε πολύ να πετύχουμε αυτό που θέλαμε, δουλεύοντας σκληρά, εκείνος από τη Θεσσαλονίκη κι εγώ από τη Χίο. Το αποτέλεσμα πιστεύω ότι μας δικαίωσε. Είναι απλό στην περιήγηση και προσιτό σε όλους, αφού είναι προσαρμόσιμο σε ταμπλέτες, κινητά τηλέφωνα και κάθε άλλο δέκτη διαδικτυακών σελίδων.

Με το λευκό να κυριαρχεί στο φόντο, το βαθύ μπλε στα μενού και λιγοστά χρώματα, δεν κουράζει και η περιήγηση γίνεται διασκέδαση.

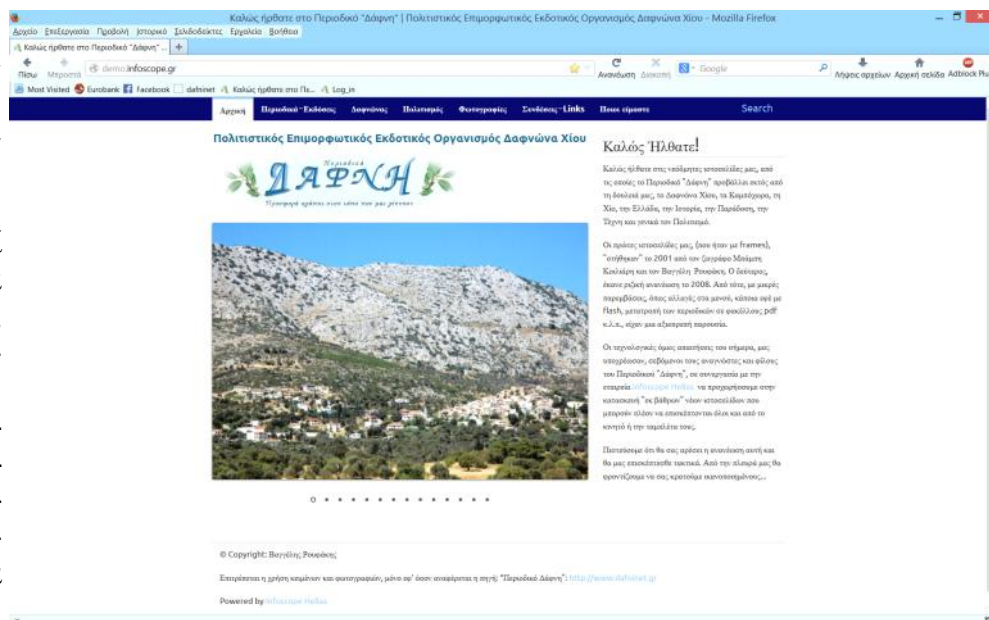
Επισκεφτείτε μας και πλοηγηθείτε στα πολλά μας θέματα. Διαβάστε περιοδικά, βιβλία, φυλλάδια και κατ' επιλογή (συνοπτικά), κομμάτια από την τοπική μας ιστορία.

Περιπλανηθείτε σε σελίδες με Μουσεία, Αξιοθέατα και μάθετε για εκδηλώσεις του Περιοδικού μας.

Σας προτείνουμε ωφέλιμες συνδέσεις σε άλλες ιστοσελίδες και σας περιγράφουμε το πώς ξεκίνησε και πως προχώρησε το Περιοδικό «Δάφνη».

Επισκεφτείτε μας στο: <http://www.dafninet.gr/> και πιστεύουμε πως θα ικανοποιηθείτε.

Βαγγέλης Ρουφάκης

Εδώ και κάτι μέρες είχα πληροφορηθεί την κυκλοφορία του νέου τεύχους του **τελευταίου και μοναδικού** (πλέον) χιώτικου περιοδικού, που φέρει το όνομα «Δάφνη». Του έκανα ένα γρήγορο ξεφύλλισμα στο διαδίκτυο, αλλά... άμα δεν πιάσω χαρτί στο χέρι, δεν το 'φχαριστιέμαι το διάβασμα. Και να που ήρθε αυτή η ώρα... Το παρέλαβα προχτές, τυπωμένο με τη συνήθη καλλιτεχνική αρτιότητα, γεμάτο με ύλη, απ' την οποία δεν περισσεύει ούτε λέξη, με θέματα άκρως ενδιαφέροντα και με συνεργασίες υψηλού επιπέδου.

Στις σελίδες του ταξίδεψα, πληροφορήθηκα, συγκινήθηκα, προβληματίστηκα, γέλασα. Ευχαριστώ τον ακάματο φίλο Βαγγέλη Ρουφάκη, που με το μεράκι, την αδιάκοπη αφιλοκερδή εργασία και την αγάπη για το Δαφνώνα και τη Χίο, κρατά έναν από τους τελευταίους έντυπους προμαχώνες του πολιτισμού στη Χίο. Να είναι πάντα δυνατός και ακμαίος, για να συνεχίσει στο δρόμο που χάραξε!

Χαράλαμπος Σαχτούρης

*

Προσωπικά το έχω απολαύσει... Ομολογώ ότι όπως πάντα και αυτό το τεύχος, είναι κατά πολύ πιο όμορφο από το προηγούμενο. Αξίζει τον κόπο να ανεβάζεις κάθε φορά τον πήχη πιο ψηλά και εσύ να τον υπερβαίνεις.

Καλό κουράγιο και καλή συνέχεια και... μη ξεχνάς, τόσο εσένα όσο και το υπέροχο περιοδικό σου, σας έχουμε ανάγκη. Δίνεται ρυθμό στη ζωή μας.

Μιχάλης Καριάμης

*

Κύριε Βαγγέλη

Έλαβα το περιοδικό και σ' ευχαριστώ πολύ.

Συγκινητική και η άγνωστη ιστορία του παπά Λευτέρη Νουφράκη στην Αγιά Σοφιά...

Μιχάλης Ψώρας

*

Αγαπητέ μου κύριε Βαγγέλη,

Μόλις χθές έλαβα το νέο, φθινοπωρινό, τεύχος της πανέμορφης «Δάφνης» και σπεύδω να σε ευχαριστήσω, για μια ακόμη φορά, για την ευγενική αποστολή της.

Γνωρίζω ότι εξακολουθείς, σε πείσμα της λεγόμενης οικονομικής κρίσης και του πανδαμάτορα χρόνου, να αγωνίζεσαι μέσα από πνευ-

ματικές δημιουργίες και να προσφέρεις έργο στον πολιτισμό του τόπου μας, ενεργώντας αλτρουιστικά και εξ ιδίας δαπάνης όπως πράττω κι εγώ με τα «Χιώτικα Πνευματικά Διανθίσματα».

Γι' αυτό και σου αξίζουν θερμά συγχαρητήρια και πάλι. Κάθε τεύχος της «Δάφνης» είναι μοναδικό, ιδιαίτερης συλλεκτικής αξίας, διασώζει δε σπάνιο φωτογραφικό, ιστορικό και λαογραφικό υλικό, που θα αποτελέσει πηγή γνώσεων για τις επερχόμενες γενιές.

Καλή συνέχεια και καλό χειμώνα.

Με εξαιρετική εκτίμηση

Γιώργος Φωτ. Παπαδόπουλος

Κήρυκας Θείου Λόγου Ι. Μητροπόλεως Χίου
Τακτικό Μέλος Ένωσης Ελλήνων Λογοτεχνών

*

Βαγγέλη, καθώς ξέρεις διάβασα τη «Δάφνη» έντυπη και τώρα την απολαμβάνω ηλεκτρονικά. Τα 'παμε από κοντά σου λέω μπράβο κι από 'δω.

Γεώργιος Φράγκος

*

Αγαπητέ μου Βαγγέλη

Έλαβα το 29^ο φύλλο της «Δάφνης» και σε ευχαριστώ. Με τα εύχυμα κλαδιά της έπλεξα ένα δάφνινο στεφάνι και το κρέμασα στο μπαλκόνι της καρδιάς μου. Το βράδυ το φωτίζω με το ανέσπερο ΦΩΣ της ελπίδας.

Μάταια οι σκοταδιστές πασχίζουν να γκρεμίσουν το υπερούσιο άγαλμα του όντως Ανθρώπου. Ο Πολιτισμός θα επιβιώσει.

Σε φιλώ

Γιάννης Δ. Καράλης

*

...Ευτυχώς Βαγγέλη μου που εσύ ανθίζεις ακόμα και το Φθινόπωρο! Ευχαριστούμε για το δώρο «Σοφίας, Πίστης, Ελπίδας και Αγάπης!».

Να είσαι γερός και χαρούμενος... Πως άλλωστε θα κοινοποιούμε και άλλα πολλά τεύχη του περιοδικού «Δάφνη»;

Logni Kleolog

*

Αξιότιμε κ. Ρουφάκη

Το Δ.Σ. του Εκπολιτιστικού και Μορφωτικού Συλλόγου Λιβαδίων Χίου Ο «ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΟΥΡΟΣ» και εγώ προσωπικά σας συγχαίρουμε για την επί σειρά ετών ανελλιπή έκδοση του περιοδικού «Δάφνη» και σας ευχαριστούμε βα-

θύτατα που μας συμπεριλάβατε στους απανταχού αποδέκτες του από το πρώτο τεύχος κυκλοφορίας του.

Σήμερα που οι συγκυρίες της εποχής μας είναι πολύ δύσκολες από κάθε άποψη και οι μέρες μας διακρίνονται για την ισοπέδωση αρχών και αξιών το περιοδικό σας αποτελεί δροσοσταλίδα ελπίδας και βάλσαμο ψυχών.

Συνεχίστε ακάματε εργάτη κάθε ωραίου και ευγενικού, το ταξίδι σας στα δύσβατα μονοπάτια της γνώσης και του πολιτισμού.

Σας χρειαζόμαστε

Με τιμή
Για το Δ.Σ.
Ο πρόεδρος
Λουκάς Αμπελιώτης

*

Πολύ ωραίο και τούτο το τεύχος Βαγγέλη μου. Καλοτάξιδο.

Να είσαι καλά
Χρυσόστομος Γελαγώτης

*

Ευχαριστώ από καρδιάς αγαπημένε μου και σεβαστέ φίλε για την αποστολή δύο τευχών, ένα για εμένα και ένα για την Βιβλιοθήκη του Σχολείου μου! Να είσατε πάντα δυνατός και ακμαίος, για να συνεχίσετε στο δρόμο που χαράξατε!

Γεώργιος Τσούπας

*

Αγαπητέ κ. Ρουφάκη,

Σας ευχαριστούμε πολύ για την αποστολή του φύλλου 29 του περιοδικού «Δάφνη», Οκτώβριος 2013, σε δύο (2) αντίτυπα.

Σας ευχόμαστε να έχετε υγεία και πολύ κουράγιο να συνεχίσετε σε καιρούς κρίσης, την αξιόλογη εκδοτική σας δουλειά.

Από τη Γραμματεία της
Βιβλιοθήκης «ΚΟΡΑΗΣ»

*

Αγαπητέ μου κύριε Ρουφάκη,

άργησα να σας γράψω τις ευχαριστίες μου για το τελευταίο φύλλο της Δάφνης που είχατε την ευγένεια να μου στείλετε. Για άλλη μια φορά όμως, θέλω να σας διαβεβαιώσω πως, την ανάγνωσή του απήλαυσα μέχρι τελείας!

Κάθε σελίδα του κι ένα μαργαριτάρι, κάθε του θέμα μια απόλαυση και μια ανάταση ψυχής! Όλα τα περιεχόμενά του αποδεικνύουν πως, εμείς οι Έλληνες έχουμε, από κληρονομιά κι από φυσικό χάρισμα, πακτωλό γνώσεων, συναισθημάτων, λόγου, έργου, δημιουργίας, αναμνήσεων, ιστορίας και μετά αποδείξεων μάλι-

στα, για να συνεχίσουμε να ξεχωρίζουμε από τα άλλα έθνη και τους λαούς!

Αλλά κι η ποικιλία της θεματολογίας του είναι εκλεκτή! Το εισαγωγικό σας σημείωμα, περιεκτικότατο αλλά... και αναλυτικό συγχρόνως!

Το «είντα γίνεται στη Χιό» του Γ. Κρόκου, ασυναγώνιστο! Το άρθρο της Δρ Αθηνάς Κ. Ζαχαρού-Λουτράρη για την Παναγία την Κρήνα, τα της Ομηρικής Ακαδημίας τεκταινόμενα του περασμένου καλοκαιριού, το αφήγημα του Αντ. Στιβακάκη για τον παπά-Λευτέρη Νουφράκη στη λειτουργία στην Αγία Σοφία, το βιογραφικό του Λορέντζου Μαβίλη από την ακάματη Δρ Μαρία-Ελευθερία Γ. Γιατράκου, καθώς και τα διπλό -«Κέφια» του Ευριπίδη Γ. Μπιλιράκη.

Το ένα καλλίτερο από τ' άλλο, επίκαιρα, με ξεχωριστό στυλ, επιστημονικά δομημένα αλλά και χαρισματικά, μας πρόσφεραν γερές δόσεις, ενημέρωσης, παράδοσης, ιστορίας και γέλιου!!!

Ο Γ. Διλιμπόης με το «γυναίκες αρχόντισσες» μας γλύκανε, και «η κήρυξη του ιταλοελληνικού πολέμου» από την «ιστορία της Ελλάδας» του Περικλή Ροδάκη, μας αγανάχτησε.

Ο καπετάν Μιχάλης Καριάμης με το «ζουδικό του σπιτιού», σαν πάντα, ασυναγώνιστος στα παραδοσιακά!

Τι να πω για την συλλογή των παλιών φωτογραφιών, αλλά και για την επιλογή των εμπνευσμένων ποιητών και των έργων τους!

Κι η «Τσίχλα» του Κώστα Βάρναλη, μας θύμισε πάλι πως, του Έλληνα ο τράχηλος ζυγόν δεν υπομένει, για να μας υποστηρίξει την ανασφάλεια και το άγχος της δεινής μας σημερινής κοινωνικής κατάστασης.

Κρίμα σ' αυτούς που προσπαθούν αιωνίως και διακαώς να μας καταργήσουν σαν Έθνος και σαν λαό.

Αλίμονό τους... Μатаιοπονούν...

Γιατί, όσο αυτοί προσπαθούν με το κακό, ό Έλληνας, εμείς δηλαδή οι απλοί αλλά σημαντικοί ΑΝΘΡΩΠΟΙ, με το καλό και με του δίκιου μας τη δύναμη, το αποτέλεσμα από το έργο το αγαθό, από το ηρωικό κι άκαμπτο πνεύμα μας, από της δημιουργίες μας τις εμπνευσμένες και τις ανεξάντλητες κι από το ευλογημένο από το Θεό και τη φύση κληρονομικό μας χάρισμα, ΘΑ ΕΠΙΖΗΣΟΜΕ και πάλι.

Σας εύχομαι πάντα επιτυχίες!

Με τιμή και εκτίμηση
Αγγελική Συρρή-Στεφανίδου.

Το Αρχείο μου

Του Βαγγέλη Ρουφάκη

Ένα δωδεκάφυλλο τετράδιο με λίγες σελίδες γραμμένες, βρίσκεται στο αρχείο μου σε φωτοαντίγραφο. Χωρίς υπογραφή ή άλλα στοιχεία του γράψαντος, αποτελεί πηγή χρήσιμων πληροφοριών για το παρελθόν του τόπου. Στο κείμενο αναφέρονται οι δάσκαλοι που υπηρέτησαν στον Δαφνώνα από το 1905 και την διδασκαλική πορεία της Μαρίας Αραθύμου αργότερα Μισιρώτη καθώς και τους δασκάλους που υπηρέτησαν μαζί της (έχουμε γράψει στο παρελθόν για παλαιότερα).

Διαβάζοντας το κείμενο, ξύπνησαν μέσα μου αναμνήσεις, τότε, που μικρό παιδί μετά τον θάνατο του πατέρα στο ιστορικό κτήμα των Δαμαλάδων βορειοανατολικά του Δαφνώνα, γυρίσαμε πλέον μόνιμα στο χωριό.

Η «δασκάλισσα Μαριγώ» απόμαχος πλέον, έμενε στο σπιτάκι δίπλα στο μεγαλύτερο σπίτι της κόρη της Μαριάνθης συζύγου Παντελή Μαμουνα. Συνήθως, καθότανε σε μία καρέκλα στην είσοδο, με το μαστούνη της ακουμπισμένο δίπλα και το σκυλάκι της τη Μπέλλα ξαπλωμένη στα πόδια της. Αρχόντισσα, που ενέπνεε σεβασμό. Διασκέδαζε δε τη μοναξιά της, μιλώντας με τη σκυλίτσα της: «Το 'πεν ο γιατρός, ξύλο να μην τρως», της έλεγε με ύφος επιβλητικό, δασκαλιστικό και συνέχιζε χαμογελώντας: «Ακούς Μπελλάκι, ακούς;»

Εκεί την έβλεπα όταν με τη μητέρα περνούσα-

με για να πάμε στο σπίτι του αδελφού της Γιάννη, να μιλήσουν με τη θεία Αντωνία για δουλειές. Η μητέρα την σεβόταν απεριόριστα (ήταν η δασκάλα της) και αυτόν τον σεβασμό είχε μεταλαμπαδεύσει σε 'μένα και τον αδελφό μου.

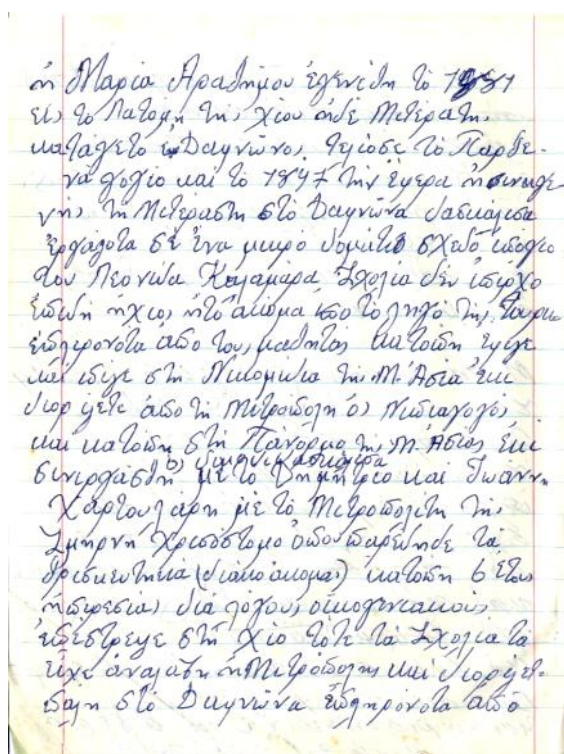
Ζυγώνοντας προς το μέρος της (με την προτροπή της μητέρας), τη χαιρετούσα και σκύβοντας της φιλούσα το χέρι. Δε θα ξεχάσω ποτέ με πόση στοργή μου χάιδευε τα μαλλιά και τραβώντας με κοντά της, με φιλούσε στο μέτωπο.

Μετά τη συνταξιοδότησή της (το 1950), όταν χρειαζόταν, πήγαινε στο σχολείο να προσφέρει υπηρεσίες και να εξυπηρετήσει κάθε ανάγκη.

Οι δάσκαλοι τότε ήταν λειτουργοί και αναλογιζόταν τις ευθύνες τους έναντι των παιδιών, της κοινωνίας, της πατρίδας και όχι «επαγγελματίες» όπως δυστυχώς, πολλοί σήμερα...

Θα ασχοληθούμε και σε άλλα τεύχη με τους δασκάλους μας (όπως κάναμε και στο παρελθόν) και θέλω να γράψω δυο λόγια για τους καλούς μου δασκάλους Ντίνα Παυλοπούλου απ' την Κυπαρισσία και Γιάννη Κωστάκη από το Βουνό της Χίου που γνωρίστηκαν στο χωριό μας και έγιναν... αντρόγυνο. Το χρωστάω άλλωστε, αναγνωρίζοντας τους κόπους και τις προσπάθειές τους να «φυτέψουν» γνώση και ήθος στο παιδικό μας μυαλό...

Ας επανέλθουμε όμως στο τετράδιο!

Το εξώφυλλο του τετραδίου και μία από τις σελίδες που αναφέρεται στη σταδιοδρομία της Μαρίας Αραθύμου-Μισιρώτη

Δεν ακολουθήσαμε την ορθογραφία του πρωτοτύπου και σε κάποια σημεία βάλουμε τελείες και κόμματα ή δημιουργήσαμε παραγράφους.

Οι διευκρινήσεις σε παρένθεση είναι δικές μας για να μπορέσει ο αναγνώστης να καταλάβει κάποια πράγματα, αφού σχεδόν όλα έχουν αλλάξει.

Μνημόσυνο στους δασκάλους που «άνοιξαν τα μάτια» των γονέων και των παππούδων μας και υλικό για τον τοπικό ιστοριογράφο στο μέλλον, ως αποτελέσουν οι γραμμές που ακολουθούν...

«Από του 5 (1905) σε μια μικρή παράγκα λειτουργούσε κατ' αρχάς ως μονοθέσιο με δάσκαλο τον Ιωάννην Σιδερίδη, με πληρωμή των μαθητών και κάθε Σάβ. (Σάββατο) κάτι για τις ανάγκες του σχολείου και κατόπιν μετέθη (μετέβη-μετετέθη) στην Τραπεζούντα και συγχρόνως σε μικρό σπιτάκι άλλος δάσκαλος, Γεώργιος Δόντης με τους δικούς του μαθητάς τον οποίον και αυτόν επλήρωσαν οι μαθηταί, αυτός ήτο επίσης και ψάλτης. Το 7 (1907) ήλθε ο Λάρδας σε ένα παλιό ελαιοτριβείο αλλά δεν έμεινε πολύ και εκείνον τον πληρώνανε οι μαθηταί.

Η Μαρία (Μαριγώ) Αραθύμου εγεννήθη το 1881 εις το Λατόμι της Χίου η δε μητέρα της κατάγεται εκ Δαφνώνος. Τελείωσε το Παρθεναγωγείο και το 1897 την έφεραν οι συγγενείς της μητέρας της στον Δαφνώνα δασκάλισσα. Εργαζόταν σε ένα μικρό δωμάτιο σχεδόν υπόγειο του Λεωνίδα (Λιωνή) Καλαμάρα. Σχολεία δεν υπήρχον επειδή η Χίος ήτο ακόμη υπό το ζυγό της Τουρκίας. Επληρωνόταν από τους μαθητάς.

Κατόπιν έφυγε και πήγε στη Νικομήδεια της Μ. Ασίας και διορίζεται από τη Μητρόπολη ως Νηπιαγωγός και κατόπιν στην Πάνορμο της Μ. Ασίας, εκεί συνεργάστη ως δημοδιδάσκαλίσσα με το Δημήτριο και Ιωάννη Χαρτουλάρη με το Μητροπολίτη της Σμύρνης Χρυσόστομο όπου παρέδιδε τα θρησκευτικά (διάκο ακόμα). Κατόπιν βετούς υπηρεσίας δια λόγους οικογενειακούς επέστρεψε στη Χίο. Τότε τα σχολεία τα είχε αναλάβει η Μητρόπολη και διορίζεται πάλι στο Δαφνώνα, επληρώνετο από την εκκλησία, σχολεία όμως δεν υπήρχαν, εδίδασκε σε σπίτια. Λεύτερη ακόμα, εργαζόταν στο σπίτι του Περδικάκη.

Στο 1907 αρραβωνιάστηκε με (τον) Δαφνούση Ιωάννη Μισιριώτη έμπορο το επάγγελμα (και) συνέχισε την εργασία της στο ίδιο σπίτι. Όταν το 1910 παντρεύτηκε, εργαζόταν στο δικό της το σπίτι.

Μετά την απελευθέρωση το 1912 διορίζεται πια από την κυβέρνηση δημοδιδασκάλισσα θηλέων. Τα σχολεία τότε ήτο χωριστά το Αρρεναγωγείο και χωριστά το Παρθεναγωγείο. Οι κάτοικοι με προσωπικές εγγαρίες και εράνους κατόρθωσαν να κτίσουν δύο σχολεία. Το Παρθεναγωγείο ήτο το σημε-

ρινό Γραφείο (απέναντι στην εκκλησία) και το Αρρεναγωγείο στη θέση Μπουρού (σήμερα ιδιοκτησία κληρονόμων Γεωργίου Μαμούνα «Βούλγαρη»).

Στο 1917 συνεργάζεται με την Αμέντα εκ Βροντάδου, στο 1922 μετατίθεται η Αμέντα στις Καρυές και έρχεται ο Παζάρογλου από την Άγκυρα της Μ. Ασίας, μετά με τον Παπαεμανουήλ εκ Σάμου, κατόπιν τον Βέκιο εκ Αγίου Γεωργίου, κατόπιν τον Εκατομάτη εκ Νεοχωρίου.

Στο 32 (1932) υποβιβάζεται το σχολείο σε μονοθέσιο και μένει μόνη της. Στο 1934 δια λόγους κομματικούς μετατίθεται στο Βερβεράτο επί Κωνσταντινίδη Επιθεωρητού. Μόλις τελείωσε ο χρόνος την μετέφερε στη θέση της. Στο 1935 συνεργάστη με τον Δημήτριο Μέλη εκ Καρδαμύλων, κατόπιν με τον Μασουρίδη εκ Χαλκειού.

Με το κήρυγμα του πολέμου (1940) άρχισε ανωμαλία στους δασκάλους λόγω των επιστρατεύσεων ο ένας διαδεχόταν τον άλλο. Ήλθε ο Κοντόλογλου, πρόσφυξ την καταγωγή, η Χοντρογιωργάκη εκ Χαλκειούς ο Γιακούμας εκ Νεοχωρίου και τέλος, στα τελευταία χρόνια ως το 1950 όπου απελύθη, με τον Δημήτριο Μέλη.

Εργάστη 44 έτη, λόγω που έβγαλε μία διαταγή το Υπουργείο να μην αναγνωρίζονται τα επί τουρκοκρατίας χρόνια. Κατόπιν ευστήθηκε επιτροπή να παρουσιάσουν τα πρωτότυπα του διορισμού που είχαν από την Μητρόπολη και ευτυχώς τα είχε, τα υπέβαλε, αλλά έως ότου τακτοποιηθεί η υπόθεση, κηρύχτηκε ο πόλεμος και αναγκάστη να εργάζεται έως ότου τακτοποιήθηκε το κράτος.

Απέθανε το 1957 σε ηλικία 76 ετών».

Ο Ιωάννης Μισιριώτης σε πρώτο πλάνο, με τη γυναίκα του «δασκάλισσα Μαριγώ» και τις κόρες τους Κατίνα και Μαριάνθη, πίσω αριστερά ο δάσκαλος Δημήτριος Μέλης

Και εισελεύσεται ο Βασιλεύς της δόξης...

Του Καπετάν Γιώργη Μ. Φράγκου

Ο μπάρμπα Γιάννης ο Κασαμπάς ήτανε ένας καλός και αγαθός άνθρωπος κι ακόμη πιο καλός και θεοσεβούμενος χριστιανός, που όταν κατάλαβε πως δεν τον εβαστούσανε τα ποδάρια του και πως πονούσανε τα κόκκαλά του από τα ρευματικά επήρε το τσουβαλάκι του και εγκατάλειψε τις πλώρες των караβιών. Ήβγεν απόμαχος, που λένε.

Είχε ένα χωραφάκι πιον όξω από το χωριό μ' ένα σπιτάκι μισοκυλισμένο που τον επερίμενε, καθώς έλεγε, για να περάσουνε μαζί τα γεράματά του. Έβαλε, λοιπόν μάλιστα και το 'φερε σε λογαριασμό, όργωσε και το χωραφάκι και το ετοίμασε για μπαξεδάκι. Επήρε ένα γάδαρο και δυο κατσίκες, τις όρνιθες τις διατηρούσε η κερά του κοντά στο σπίτι αλλά τις μετάφερε κι αυτές, στο «ράντσο» του και εγκαταστάθηκαν εκεί για να μην γυρίζει μέσα στα ποδάρια των δικών του.

Είχε, βέβαια, κι αυτός τις ιδιοτροπίες του, ήτανε λιγάκι αναμικιόρης -η μοναξιά, βλέπεις, και η αγριάδα της θάλασσας- αλλά και η κερά Καλλιόπη είχε μάθει να κάμνει τον καπετάνιο μια ζωή και τώρα δεν ήθελε να 'χει και τον μπάρμπα από πάνω της.

Εκείνος, πάλι, είχε ρυθμίσει τη μέρα του έτσι που να πίνει το βραστικό του το πρωί και να αρματώνει «επί πόλου όνου» που λένε, για το σπιτάκι του. Με την άφιξη εκαλημέριζε τις κατσίκες, εταίζε τις όρνιθες και τις ελευθέρωνε, καζίκωνε τις κατσίκες πιον όξω για να βοσκίσουνε και μετά άναβε το τσιγάρο του, που δεν τον άφηνε η Καλλιόπη να φουμάρει στο σπίτι γιατί της εγέμιζε τον κόσμο στάχτες και τον απολάμβανε. Και αφού παρατηρούσε την εξέλιξη των καλλιεργειών επέστρεφε, πάλι «επί πόλου όνου», για τον καφερέ να παίξει τη πρέφα του. Τις Κυριακές, πάλι και τις σχόλες, μετά την επιστροφή από το «ράντσο» του, ζουριζότανε και έστριβε το μουστάκι, έβαζε την καλή φορεσιά του και αρμάτωνε για την εκκλησιά. Είπαμε πως ήτανε καλός και θεοσεβούμενος χριστιανός. Όχι πως φοβότανε την ημέρα της κρίσεως, αυτά τα 'χουνε ξεκαθαρισμένα οι ναυτικοί μετά από κάθε φουρτούνα όπως έλεγε, αλλά για να αποδώσει και στους αγίους όσα τους χρωστούσε που τον εφυλάγανε στη θάλασσα.

Εκεί τον επλεύρισε μια μέρα ο παπά Μιχάλης και του 'πε: «Βρε Γιάννη έρχεσαι που έρχεσαι κάθε σχόλη και εορτή στην εκκλησιά. Δε βάζεις κι ένα χεράκι να βοηθάς το μπάρμπα Νικολή που εγέρασε και δεν έχει κουράγιο να σηκώσει τον καντηλανάφτη να ανάψει τα καντήλια;» Το σκέφτηκε ο

μπάρμπα Γιάννης, το κουβέντιασε και με την Καλλιόπη, όχι πως έπρεπε να πάρει την έγκριση, αλλά να, για να χει και τη γνώμη της και εδέχτηκε να αναλάβει καθήκοντα βοηθού καντηλανάφτη. Έτσι πριν από κάθε λειτουργία ο μπάρμπα Γιάννης άνοιγε την εκκλησιά, άναβε τα καντήλια και χτυπούσε την καμπάνα, ύστερα καθότανε δίπλα στην πόρτα και καλοδεχότανε τους εκκλησιαζόμενους. Την εξυπηρέτηση του παπά Μιχάλη την κρατούσε ο μπάρμπα Νικολής μέχρι του θανάτου του που συνέβη εν καιρώ ύστερα από μια πούντα που επήρεν ο γέρος.

Απέκτησε λοιπόν ο μπάρμπα Γιάννης πλήρη δικαιοδοσία και άναβε πλήρη καθήκοντα. Επιστατούσε καθημερινά στην καθαριότητα της εκκλησίας εποπτεύοντας την άμια Αννίτσα που το 'χε τάξιμο από τα νιάτα της να καθαρίζει τον άγιο Νικόλα και έβαφε όπου χρειαζότανε τα στασιδία πριν το Πάσχα. Όσο για τα τελετουργικά, κατά τη θεία λειτουργία εκτός από την προετοιμασία του αντιδώρου, τοποθετούσε το μπουκαλάκι με το «ανάμα» στην αγία πρόθεση και ζέσταινε το «ζέον ύδωρ» για να το έχει ο παπάς κατά την ετοιμασία της θείας κοινωνίας. Επιστατούσε στο «φόρεμα» των παπαδακιών και τη διανομή των εξαπτέρυγων ανάλογα με την ηλικία τους και εν ανάγκη αντικαθιστούσε το ψάλτη άμα ήτανε στο ψάρεμα, κατά τη νεκρώσιμη ακολουθία, συνοδεύοντας τον νεκρό μέχρι τον τάφο. Εκεί έδινε και το μπουκαλάκι το λάδι στον παπά που το 'χυνε πάνω στο νεκρό πριν του αρχίσουνε τις φτυαριές οι νεκροθάφτες.

Η πολλή δουλειά του 'πεφτε τη Μεγάλη Σαρακοστή όπου πρωί-βράδυ έπρεπε να παρίσταται ανελλιπώς στην εκκλησιά. Και δεν ήτανε μόνο η καθημερινή και σχεδόν ολόημερη εκεί παρουσία του, έπρεπε και στο ενδιάμεσο να πεταχτεί στο «ράντσο» για τα ζωντανά, γιατί όπως έλεγε,

Γ. Μ. Φράγκος, Αντ. Παληός και πίσω Γιάννης Παληός

ήταν Θεού πλάσματα και χρειαζότανε τη προστασία μας αφού μας τα εμπιστεύτηκε ο Μεγαλοδύναμος. Στο «ράντσο» ταΐζοντας τις κότες έτρωγε και το μεσημεριανό του, δυο ελίτσες με κανένα παξιμάδι που φύλαγε στο φανάρι άμα του ῥχότανε λιγούρα να ῥχει κάτι να βάλει στο στόμα του, έπινε και μια γουλιά κρασί για να στρώσει η ξεροφαγία στο στομάχι και δόξαζε το Θεό. Ὑστερα ξάπλωνε στο ντιβανάκι να ξεκουράσει τα ποδάρια του και πριν σκοτεινιάσει γύριζε στο σπίτι να ετοιμαστεί για την βραδινή ακολουθία. Από το Σάββατο του Λαζάρου έμπαινε, καθώς έλεγε στην εκκλησιά κι έβγαινε το Νιότрито αφού ταχτοποιόταν οι εικόνες στις θέσεις τους.

Το αποκορύφωμα της παρουσίας και συμμετοχής του στο τελετουργικό ήτανε στην Ανάσταση. Η αποστολή του ήτανε να κρατά κλειστή την πόρτα την εκκλησιάς κατά την επιστροφή του παπά, μετά το Χριστός Ανέστη από την εξέδρα που στηνότανε επί τούτου στον αυλόγυρο, εν πομπή και μεγαλοπρέπεια και έκραζε το «άρατε πύλας». Εκείνο το Πάσχα ήτανε πρώιμο, αρχές Απρίλη και ο κόσμος βγήκε στα γρήγορα τυλιγμένος στα παλά του να ακουστεί το Χριστός Ανέστη και να γυρίσει στα ζεστά της εκκλησιάς. Ο μάρμπα Γιάννης, όπως πάντα έκλεισε την πόρτα πρόχειρα, ώστε με το σπρώξιμο του παπά να ανοίξει κι έβαλε μια καρέκλα από το παγκάρι και κάθισε. Κι όπως καθότανε, κλείσανε τα μάτια του. Απ' ότι έδωσε αργότερα εξήγηση είχε πιεί λιγάκι ανάμα με ένα κομματάκι πρόσφορο που είχε περυσέψει από την προσκομιδή και φαίνεται του ῥφερε ύπνο και το κακό έγινε.

Επιστρέφοντας ο παπάς ανέκραξε με στεντόρεια φωνή το «άρατε πύλας και εισελεύσεται ο Βασιλεύς της δόξης». Μέσα στο θόλωμα του μυαλού του ο μάρμπα αντιφώνησε «και τις εστίς ο Βασιλεύς της δόξης;» Ο δε παπάς είπε: «Κύριος κραταιός και δυνατός εν πολέμω». Και τότε ο μάρμπα του απάντησε: «Εγώ, παπά, ξεύρω μόνο το μεγαλειότατο βασιλέα μας Γεώργιο, εν η-ξεύρω κανένα απ' ευτούς που λες».

Ο παπά Μιχάλης, τότε, άφησε το τελετουργικό και τη μεγαλοπρέπεια της στιγμής και είπε: «Άνοιξε μάρμπα κι εξεπαγιάσαμε» κι έσπρωξε με δύναμη την πόρτα ανοίγοντάς την, αλλά και αναποδογυρίζοντας την καρέκλα με το μάρμπα Γιάννη που καθότανε από πίσω της. Κι εκεί ακούστηκε ο μάρμπα με στριγγιά φωνή να λέει: «Κακό χρόνο να ῥχεις παπά κι εσύ κι ο βασιλέας σου. Με μισέρωσες». Μετά απ' αυτό ο μάρμπα έκατσε σε μια γωνιά στο παγκάρι αμίλητος.

Δημοψήφισμα

Σήμερα *Κεριακή, 13 του Απρίλη, 1924, τι άραγες να ψηφίστηκε στην Ἐλλάδα ρωτά το βράδι ο Ποιητής, δημοκρατία ή μοναρχία;*

Ρωτά ο Ποιητής, τα μεσάνυχτα, στο γραφείο του καθισμένος. Ρωτά και γράφει και ξεχνά ψηφίσματα και δίμους.

— «*Το Λαό, ρέει ο Ποιητής, το Λαό μας πρέπει να σώσουμε, να φωτίσουμε το Λαό μας.*»

Ἐτσι ρέει και γράφει κι όλο γράφει ο Ποιητής.

Ἐγραψε αλάκερη τη νύχτα. Το πρωί ξυπνά ο Ποιητής.

Παίρνει μια φημερίδα και διαβάζει.

— «*Ψηφίστηκε Μοναρχία.*»

Ξακολουθά και γράφει ο Ποιητής.

— «*Τη δουλειά, τη δουλειά μας. Πρέπει να φωτίσουμε το Λαό μας.*»

Και γράφει, όλο γράφει ο Ποιητής.

Του φέρνουνε σε λίγη ώρα μιαν άλλη φημερίδα.

— «*Ψηφίστηκε Δημοκρατία.*»

— «*Τη δουλειά, τη δουλειά μας. Πρέπει να φωτίσουμε το Λαό μας.*»

Και γράφει, γράφει ολόένα ο Ποιητής.

Τρίτη φημερίδα που του φέρνουνε.

— «*Δεν ξαίρουμε ακόμα καλή τι ψηφίστηκε. Μοναρχία ή Δημοκρατία;*»

— «*Τη δουλειά, τη δουλειά μας, ρέει με τον ήσυχο του του ο Ποιητής. Πρέπει να φωτίσουμε το Λαό μας.*»

Ἐκείνη

Ἐμεινα μόνη ολομόναχη στην ακρογιαλιά, που αγιασμένη μού είναι αφότου ήρθες και την τίμησες. Το βίμμα σου δεν έσβησε στην άμμο. Παντού το βίμμα σου το βλέπω. Παντού ακούω τη φωνή σου, στον αέρα που παίζει με τα μαρσιά μου, στο κύμα που τα πόδια μου λουζει. Πες μου, θυμάσαι κάποτε τη μικρή σου; Ἐτι μικρή σου που εσένα συλληγογιέται παντοτινά; Τα λόγια σου της είναι ατέλειωτη κουβέντα, της είναι τα γράμματά σου βιβλίό. Αχ! της είναι η αγάπη σου ζωή. Γιατί εσένα λατρεύει, και στην ακρογιαλιά όπου την άφησες, μην τη φαντάζεσαι μόνη, όσο εσύ την αγαπάς.

Γιάννη Ψυχάρη (1854-1929)

Περιοδικό Ο Λόγος, τόμος 21, τεύχος 782 (1924), σ. 174.

Περιοδικό Ο Λόγος, τόμος 9, τεύχος 450 (1911), σ. 531.

<http://www.sarantakos.com/kibwtos/mazi>

Μα όταν τελείωσε ο παπάς την κοινωνία και γύρισε τα άγια στην πρόθεση, του φώναξε: «Ιωάννη δεύρο προς με, αφιεταιί σου η αμαρτία». Άνοιξε η καρδιά του μάρμπα Γιάννη, επήγε κοντά και με σκυφτό κεφάλι του είπε: «Κι εσύ παπά δεν έκαμες ισάφι, έδωκες μια της πόρτας και τα ῥιξες όλα χάμε. Χριστός Ανέστη».

Ο αείμνηστος καπετάνιος Μιχάλης Δημ. Μέλης με την αδελφή του Ειρήνη σε παιδική ηλικία. Πίσω, ο γραφικός Δαφνώνας του '55...

Ο βράχος

Είδα το βράχο να δακρύζει.
Είδα τον πόνο στη θωριά του.
Κι είδα να σκύβει να μαζεύει,
δάκρυ το δάκρυ απ' την ποδιά του.

Είδα με δέος να κρατά,
στο αίμα βουτηγμένη την καρδιά του.
Κι άκουσ' ο βράχος να ρωτά,
πέτρα την πέτρα σαν παιδιά του.

«Τι φταίω αν βράχο μ' έκανε ο Θεός
και δεν μπορώ σαν με πατάτε να φωνάζω;
Τον πόνο μου δεν βλώ κανενός.
Αφήστ' από το βάρος σας μονάχος να στενάζω».

Περιηγητική Χίου τεύχος 11 (1983)
Δώρα Σοφιανίδου

Περιεχόμενα

Κουβάλημα νερού στο Πυργί	Αρχείο Βαγγέλη Ρουφάκη	1
Η δολοφονική σφαγή της Χίου	Νικολάου Κονταξή	2
Με αγάπη...	Βαγγέλη Ρουφάκη	3
Ένας πυροβολητής του «Τομπάζη» θυμάται	Ν. Χειλά στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ»	3
Γεραγίδες	Καπετάν Μιχάλη Καριάμη	5
Γρηγόρης Αυξεντίου	www.phorum.gr και www.efylakas.com	8
Σκλαβωμένη νύχτα	Κώστα Χαλλιορή	8
Ματωβαμμένη Πασχαλιά	Γιάννη Μιχαλάκη	9
Ο Χίος ποιητής Γεώργιος Σουρής (1853-1919)	Δρ Μαρίας-Ελευθερίας Γ. Γιατράκου	12
Εις τα θεμέλια του Φρενοκομείου	Γεωργίου Σουρή	13
Χωριά της Χίου από παλιές φωτογραφίες	Αρχείο Βαγγέλη Ρουφάκη	14
Μεγάλη επιτυχία του χορού των Δαφνουσίων...	Αποστολή Ζουπανιώτη-GreekNews	16
Η πίστη άνευ έργων, νεκρά εστί	Μιχάλη Γ. Καριάμη	18
Διαλεγόμενοι	Γεώργη Διλμπόη	19
Ετοιμες οι νέες ιστοσελίδες του Περιοδικού μας	Βαγγέλη Ρουφάκη	19
Επιστολές αναγνωστών		20
Το Αρχείο μου	Βαγγέλη Ρουφάκη	22
Και εισελεύσεται ο Βασιλεύς της δόξης...	Γεωργίου Μ. Φράγκου	24
Ο αείμνηστος Καπετάνιος Μιχάλης Δημ. Μέλης	Αρχείο Βαγγέλη Ρουφάκη	26
Ο βράχος	Δώρα Σοφιανίδου (Περιηγητική Χίου-11)	26
Περιεχόμενα		26
Δεν θα σ' αφήσω Χάρε	Μένης Σαλιάρη, σχόλιο Σταματίου Μανέ	27
Η δασκάλισσα Μαριγώ Αραθύμου-Μισιριώτη	Αρχείο Βαγγέλη Ρουφάκη	28

7/7/12

Δεν θα σ'αφήσω Χάρε.

Δεν θα σ'αφήσω να μου ωάρεις
τη ζωή, κι όπως ενδόμυχα το ωσο το φοβάμαι.
Μέσα αιώ τα χέρια μου το φως της χαράς σου,
να γίνει σούρουπο την ώρα σου χεράκι.

Δεν θα σ'αφήσω να μου κλέψεις τις σιγές
σου γίνονται προσάναθα και ήλιος.

Δεν θα σ'αφήσω, αυτά τα γόγια σου μου γές,
να κλείσουν ζ'αύριο στεγανά, με σιδερένιας σύρας

Δεν εωιτρέσω, εσύ εμώδιο να φώεις,
στων τεχάνταίων εωιθυμίων, μου σουύρο σημάδι

Δεν εωιτρέσω να μου ωάρεις τη ζωή,
κρυφά και ύψωσα σαν σβήνει, το φεγγάρι!

Μένη Σαλιάρη.

Η κ. Μένη (Μελπωμένη) Σαλιάρη και ο αείμνηστος σύζυγός της Ευθύμιος, ήπιαν το πικρό ποτήρι του θανάτου της κόρης τους Αργυρώς το 1996 σε τροχαίο, αφήνοντας πίσω της δύο ορφανά τριών και ενός ετών αντίστοιχα. Τα μεγάλωσαν εκείνοι με τη συμπαράσταση του γιου τους Παναγιώτη.

Σταμάτιος Γ. Μανές

Η δασκάλισσα Μαριγώ Αραθύμου-Μισιριώτη (1881-1957)

(Περισσότερα στην σελίδα 22)

Αρχειο Βαγγέλη Ρουφάκη